

Översiktsplan för GARPENBERG

Hedemora kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Planeringsarbetets förutsättningar	3
Planens uppläggning och innehåll	3
Samråd	4
Utställning	4
Länsstyrelsens granskningsyttrande	4
Antagande	4
 A ÖVERSIKTSPLANEN	5
A1 GARPENBERG - EN GRUVORT MED LÅNG TRADITION	5
Historik	5
Garpenberg idag	6
 A2 PLANERINGSPROBLEM OCH UTBYGGNADSBEHOV	8
 A3 PLANERADE FÖRÄNDRINGAR, DESS KONSEKVENSER OCH MÖJLIGA ÅTGÄRDER	10
 A4 OMRÅDESVISA BESKRIVNINGAR MED REKOMMENDATIONER	13
1 CENTRUM	13
2 ZINKGÅRDEN	14
3 GRUVGÅRDEN	15
4 BACKGÅRDEN	16
5 NORRA FINNHYTAN	17
6 SÖDRA FINNHYTAN	19
7 GARPENBERGSGRUVAN	22
8 GARPENBERG NORRA	24
9 FINNHYTE - DAMMSJÖN	25
10 PIPARMOSEN	27
11 ÖRNTJÄRNSBERGET - JÄMTBOMOSEN - RÖNNINGEN	27
12 KUPPDAMMEN - LÅNGBRO	28
13 LILLA BREDSJÖN	29
14 KONGSJÖN	29
15 RYLLSHYTTEMAGASINET	30
16 RYLLSHYTAN - BERGSÄNGET	31
17 GRUVSJÖN	32
18 GARPENBERGS GÅRD	32
19 HÄSSHYTTAN - RAFSHYTAN	35
20 BRATTFORS - PERSBO	36

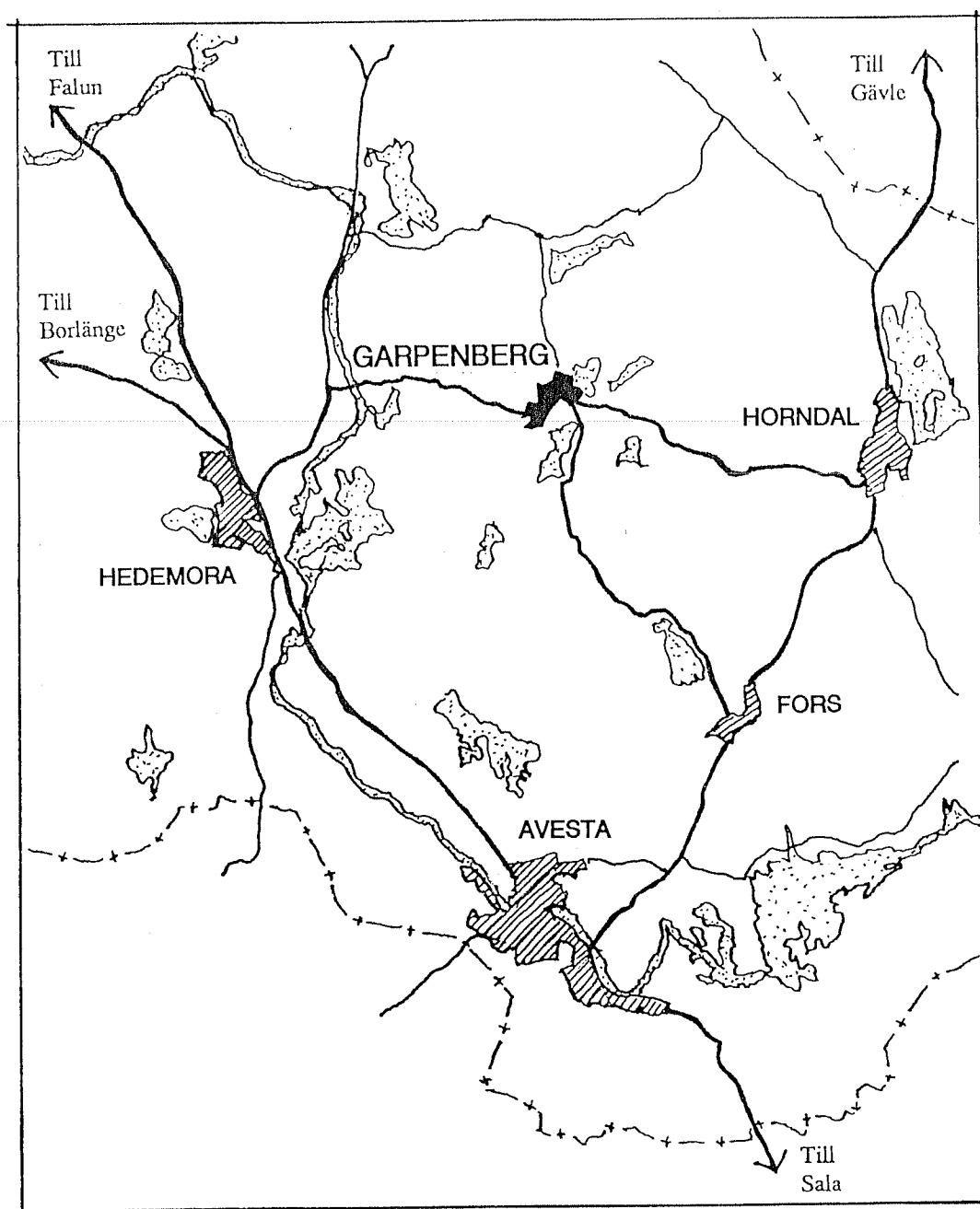
B PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	38
B1 ALLMÄNNA INTRESSEN	38
Befolkning.....	38
Bostäder.....	38
Förvärvsarbete och näringsliv	38
Barnomsorg och skola.....	39
Äldreomsorg	40
Service	40
Kulturmiljö.....	40
Kultur och nöjen.....	41
Natur, parker, friluftsliv och sport.....	42
Kommunikationer.....	43
Teknisk försörjning.....	44
Mineraltillgångar	44
Miljöförhållanden	45
Säkerhet.....	47
Jord- och skogsbruk.....	47
B2 GÄLLANDE PLANER	49
Översiktsplan för Hedemora kommun.....	49
Andra översiktliga planer.....	49
Detaljplaner.....	49
Områdesbestämmelser	50
B3 UNDERLAGSMATERIAL	51

Bilagor:

Karta A Områdesindelning, sep. karta i skala 1:20 000, förminskad till A4 på sid 13

Karta B Problem och möjligheter, A3-karta längst bak i denna planbeskrivning

Länsstyrelsens granskningsyttrande

FIGUR 1 ORIENTERINGSKARTA

ÖVERSIKTSPLAN FÖR GARPENBERG

INLEDNING

PLANERINGSARBETETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Garpenberg ligger cirka 1,5 mil nordost om Hedemora stad. Översiktsplanen omfattar Garpenbergs samhälle och Garpenbergs gård med omgivning. Området har historiskt varit strategiskt för gruvbrytning samt järn- och kopparframställning.

Den 25 april 1991 antog kommunfullmäktige en kommuntäckande översiktsplan för Hedemora kommun. I den anges att en fördjupning av översiktsplanen ska upprättas för Garpenbergs gruvsamhälle (område T7) samt för Garpenbergs gård (område T 8). Denna översiktsplan utgör en fördjupning av den kommuntäckande översiktsplanen inom de tidigare utpekade områdena T 7 och T 8.

En särskild utredning om gruvverksamheten har tidigare tagits fram ”Gruvverk-samheten i Garpenberg - underlag till fördjupad översiktsplan. 1995-03-08, rev 1995-06-15”. Denna rapport utgör tillsammans med den kommunomfattande översiktsplanen utgångspunkten för planarbetet.

Projektledare för arbetet med att ta fram en översiktsplan för Garpenberg är stadsarkitekt Lennart Andersson. VBB arkitekter i Falun har medverkat som konsult i detta arbete genom arkitekterna Yvonne Seger, Sven Lindberg och Sven Åberg. Landskapsarkitekt Conny Axelsson från Söderblom & Palm har medverkat i landskaps- och naturmiljöfrågor.

Medarbetare vid flera av kommunens förvaltningar har lämnat underlag och värdefulla synpunkter under arbetets gång. Statistiskt underlag har tagits fram av kommunens planeringsavdelning.

PLANENS UPPLÄGGNING OCH INNEHÅLL

Översiktsplanen redovisar vilka intressen som ska beaktas vid beslut om användningen av mark- och vatten. I planen ges riktlinjer hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras och för utveckling av gruvverksamheten. Den visar också på hur olika allmänna intressen som t ex natur- och kulturmiljö, friluftsliv, jord- och skogsbruk, kommunikationer och vattenkvalitet kan tillgodoses. I planen behandlas också områden med miljö- och hälsorisker.

Översiktsplanen redovisas under **avsnitt A**. I en efterföljande del, **avsnitt B**, redovisas planeringsförutsättningar och underlag närmare.

Översiktsplanen inleds med en kort beskrivning av områdets historia och om dagsläget, *A1 Garpenberg - en gruvort med lång tradition*.

I avsnitt *A2 Planeringsproblem och utbyggnadsbehov* redovisas kort utgångpunkterna för planarbetet.

En konsekvensbeskrivning av planen finns i avsnitt *A3 Planerade förändringar, dess konsekvenser och förslag till åtgärder*.

I avsnitt *A4 Områdesvisa beskrivningar med rekommendationer* ges närmare riktlinjer för varje delområde. Till denna planbeskrivning hör en separat plankarta i skala 1:20 000 (i A1 format) samt en karta över Garpenbergs centrum i skala 1:6 000 (A3 format).

B-delen med planeringsförutsättningar innehåller tre avsnitt, *B1 Allmänna intressen*, *B2 Gällande planer* samt *B3 Underlag*.

SAMRÅD

Under tiden 18 juni till 20 september har ett förslag till Översiktsplan för Garpenberg varit ute på samrådsremiss. Planförslaget har under denna tid varit utställt i Gopenbergs Centrum och i Tjäderhuset i Hedemora. I samband med hembygdens dag presenterades förslaget för allmänheten av stadsarkitekten på Garpenbergs hembygdsgård.

Planförslaget har bearbetats med hänsyn till inkomna synpunkter under samrådet. De synpunkter som inkom har ställts samman i en **samrådsredogörelse**.

UTSTÄLLNING

Under vintern 1996/97 ställs översiktsplanen ut tillsammans med samrådsredogörelsen (1996-11-15).

Inkomna synpunkter på det utställda planförslaget har ställts samman i ett utlåtande (1997-03-17).

LÄNSSTYRELSENS GRANSKNINGSYTTRANDE

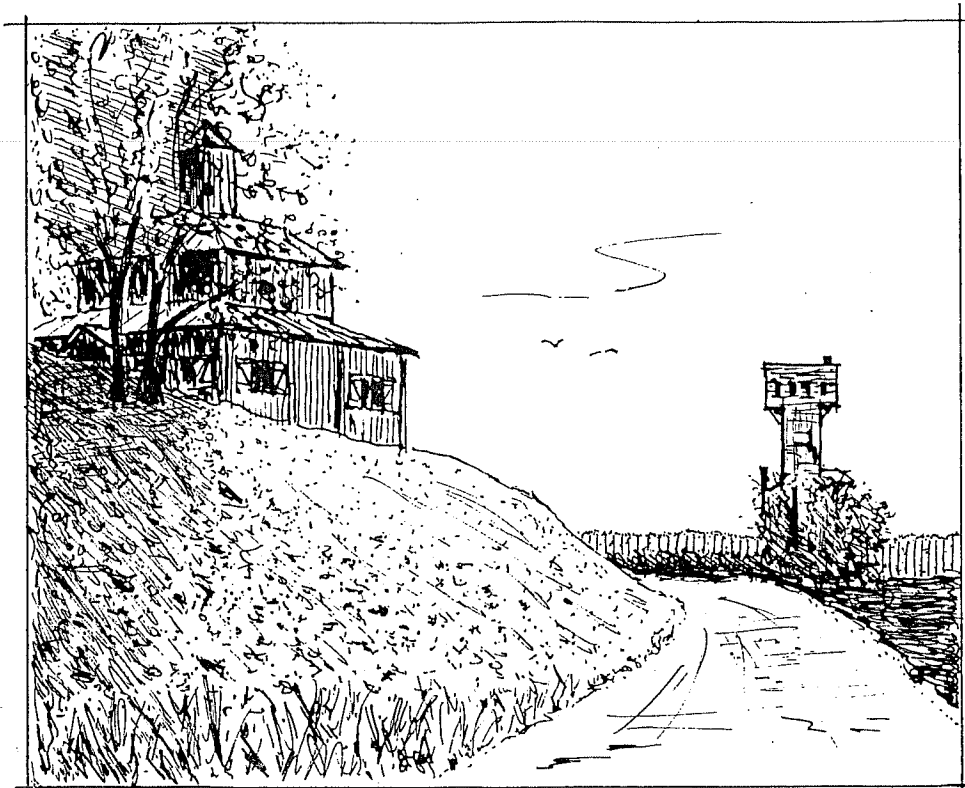
Länsstyrelsen har i granskningsyttrande 1997-02-11 framfört att för de synpunkter länsstyrelsen särskilt ska bevaka finns inget att erinra.

ANTAGANDE

Inför kommunfullmäktiges antagande har några redaktionella ändringar gjorts i planförslaget efter några synpunkter från utställningen.

Kommunfullmäktige har antagit planen 1997-05-28.

Planen vann laga kraft 1997-06-25.

Gruvkapellet och gruvlaven vid Garpenbergsgruvan

A ÖVERSIKTSPLANEN

A1 GARPENBERG - EN GRUVORT MED LÅNG TRADITION

HISTORIK

Garpenberg ligger i typisk bergslagsnatur. Riklig tillgång på malm och trä i det bergiga skogslandskapet tillsammans med sjöarna och vattendragen har från begynnelsen varit förutsättningarna för mänsklig aktivitet här.

Malmfyndigheterna i Garpenbergstrakten har bearbetats i åttahundra, kanske tusen år. Det äldsta bevarade privilegiebrevet för bergsbrytning i Vikaberg - trakten öster om

Vika fjärding i Hedemora socken - utfärdades 1354 av kung Magnus Eriksson. Namnet Vikaberg (nuvarande Intrånget) ersätts i hävderna på 1400-talet av Garpeberget (nuvarande Garpenbergs odalfält), senare Garpenberg. Finnhyttan, sedermera socknens kyrkby, nämns också då, liksom att koppar, järn och silver bröts ur bergen. Ordet garp kan vara släkt med isländska garpr = modig karl. Ordet garpar kom att användas om bl a duktiga tyskar som under medeltiden kom till Sverige och Bergslagen.

Skogen var nödvändig för malmhanteringen av tre orsaker: ved till tillmkningsbrytningen, som råvara till träkolet i hytt- och smidesverksamheten och som byggnadsmaterial. Sjöar och vattendrag fungerade som transportleder och nyttjades som energikälla för vattenhjul som drev vattenpumpar, stånghammare m m.

Det var huvudsakligen koppar- och järnmalm som bröts under medeltiden och framåt, men malmen innehåller också silver, guld, zink och bly. Kopparhyttor fanns på 1500-talet bl a i Herrhyttan, Rafshyttan, Hässhyttan, Bergsäng, Ryllshyttan liksom Finnhyttan och vid mitten av 1630-talet även i Persbo. I Ryllshyttan bröts troligen silver på 1500-talet och där har också legat en blyhytta. År 1555 tillkom en ny kungsgård vid Herrhyttan där nu Garpenbergs herrgård, uppförd 1801, ligger. Vid kungsgården anlades också Garpenbergs kopparbruk. Järnhanteringen fick ett uppsving på 1580-talet då kopparmalmen tillfälligt sinade. En garhytta för bearbetning av koppar anlades 1644 i nuvarande Garhyttan.

Från mitten av 1600-talet koncentrerades driften från de många små bergsmansägda hyttorna till större bruk, bl a kopparverket vid kungsgården, som då var Sveriges näst största kopparverk efter Falun. Ett kopparplåtmyntverk var i drift mellan 1674 och 1757. Mynten präglades i Avesta. I slutet av 1600-talet upphörde all bergsmansbrukning. Vid 1700-talets mitt började malmen bli så dålig att den inte kunde användas utan anrikning, och man byggde då bok- och vaskverk i bland annat Hässhyttan och Rafshyttan. På 1780-talet byggdes ett valsverk i Brattfors där sedan järnbruket växte och var i gång till 1905.

Kopparbearbetning pågick med skiftande framgång till 1878, då kopparverket lades ned. År 1897 igångsattes ett anrikningsverk för zink och bly och Ryllshyttan var då Sveriges näst största zinkgruva. År 1905 stod järnvägen från Fors till Brattfors klar och hade 1908 förlängts förbi Dala-Finnhyttan till Garpenbergsgruvan. Brytning av järnmalm i Smältarmossgruvan startade på 1890-talet och pågick till år 1979. Vid Garpen-

Garpenbergs centrum

bergsgruvan byggdes en ny gruvanläggning i början av 1920-talet. 1950-53 tillkom nuvarande lave och anrikningsverk.

Om övrig bebyggelse och bosättning vet man att ett kapell byggdes på medeltiden vid Garpeberget och att det 1543 fanns 22 st bergsmän vid Garpeberget. Garpenbergs socken bildades år 1607 och i samband därmed byggdes en ny sockenkyrka av timmer där nuvarande kyrka ligger. I början av 1600-talet slog sig svedjebrukande finnar ner på flera håll i socknen. Kyrkan brann ner år 1784 och ersattes två år senare av nuvarande stenkyrka.

Kyrkbyn kom att heta Finnhyttan, senare Dala-Finnhyttan, och var den bebyggelse som fanns kring den smala landtunga som skilde de båda sjöarna Finnhytte-Dammsjön och Gruvsjön åt. Här tillkom ett gästgiveri tillika skjutsstation, som finns kvar, längs den stora landsvägen från Avesta förbi Pålshenning, Garpenbergs gård och Finnhyttan vidare mot Dormsjö och norrut. I Finnhyttan byggdes på 1870-talet en skola, som tidigare inrymts i sockenstugan och på 1880-talet ett ålderdomshem. Skolhus uppfördes också på 1870-talet i Persbo och Garpenbergs gård samt år 1900 i Ryllshyttan. Dessa tre skolor lades ner på 1950-talet.

Bebyggelsen väster och norr om Garpenbergsgruvan, Gruvgården, Zinkgården, Centrum och Backgården, har under 1900-talet tillkommit i takt med gruvans expansionsperioder. Folkets Hus byggdes vid mitten av 1950-talet då också Garpvallen med fotbollsplan anlades. För gruvdriftens skull torrlades 1943 en stor del av Gruvsjön närmast kyrkbyn, vilket drastiskt förändrade landskapsbilden. År 1952 uppgick Garpenbergs kommun i dåvarande Hedemora landskommun.

I Garpenbergs gård tillkom nuvarande bruksbebyggelse huvudsakligen under 1700- och 1800-talen, och herrgårdsbyggnaden 1801. Här byggdes på 1950-talet villor och pensionärslägenheter. För Skogshögskolan, som huserat i herrgården sedan 1913, gjordes stora om- och nybyggnader 1975.

GARPENBERG IDAG

Garpenberg ligger ca 15 km öster om Hedemora i det bergiga skogslandskapet. Garpenberg ligger i Garpenbergs kommun del där också bl a orterna Dormsjö, Kloster och Ols-hyttan ingår.

Vid årsskiftet 1995/96 bodde ca 610 personer i själva tätorten och cirka 60 personer i Garpenbergs gård samt ytterligare ett 60-tal personer i byarna och gårdarna som ligger inom översiktsplaneområdet. En större andel yngre bor i Garpenbergs tätort jämfört med hela Hedemora kommun. Sedan 1984 har befolkningen i Garpenbergs tätort minskat med cirka 190 personer (ca 23 %).

Grunden för Garpenbergs existens är gruvbrytningen. De båda gruvorna i Garpenberg är de enda gruvorna i Bergslagen, där gruvbrytning fortfarande pågår. De kända malmfyndigheterna beräknas räcka för fortsatt gruvbrytning i ytterligare minst 20 år. Knappt 300 personer arbetar i gruvnäringen. Andra arbetsplatser finns inom kommunens verksamhet (skola och omsorg), i skogsnäringen samt mindre entreprenad- och åkeriföretag. Tidigare var Skogshögskolan den näst största arbetsplatsen. Skogshögskolan kommer dock att vara helt avvecklad i Garpenberg till våren 1997.

Många pendlar, främst till Hedemora, men även till Borlänge, Avesta och Falun. Många pendlar också från andra orter för att arbeta i Garpenberg.

Det finns ett varierat utbud av bostäder främst från 1950-talet och yngre. De flesta bor i småhus, men i Garpenberg finns också ett stort antal lägenheter i flerfamiljshus. Bebyggelsen är mestadels i en och två våningar och relativt gles. Ett stort antal lägenheter är outhyrda och många småhus och bostadsrättslägenheter är till salu.

Garpenberg har ett relativt nybyggt centrum med butik, post, bibliotek och restaurang. Här finns också kommunens daghems- och förskoleverksamhet, distriktssköterska samt hemtjänstens lokaler. Ett 50-tal lägenheter finns i centrum. Åtta lägenheter ingår i en gruppbostad inom äldreården. Den kommunala och kommersiella verksamheten i centrum är integrerad med boendet. I Garpenbergs centrum bor många äldre. Biblioteket och restaurangen utgör träffpunkt för många av Garpenbergsborna.

En kiosk med bensinförsäljning och bilserviceverkstad finns utefter Finnhyttevägen.

I Garpenbergsskolan finns låg- och mellanstadium samt fritidshem.

Föreningslivet i Garpenberg är rikt. Här finns ett 10-tal föreningar med olika verksamheter. Folketshusföreningen driver Folkets hus med bl a biograf, samlingslokaler, gym samt fritidsgård. Hembygdsföreningen har iordningställt hembygdsgården samt en kolarkoja med kolmila och tjärdal.

För sport- och friluftsliv finns isbana och flera fotbollsplaner, slalombacke (Ryllshyttebacken), badplats i Kuppdammen, elljusspår etc. Närheten till skog och vildmark inbjuder till friluftsliv, jakt och fiske. En liten gymnastiksal finns vid skolan.

I Garpenberg finns en stor mängd lämningar från det månghundraåriga bergsbruket i trakten. Här finns gruvhål, dammanläggningar, hyttrester, byggnader m m från olika tidsepoker. Området omkring Gruvsjön och längs Garpenbergsån är av riksintresse för kulturminnesvården. Herrgården vid Garpenbergs gård och gruvkapellet är byggnadsminnesmärkta. Även miljön i Finnhyttan med kyrka, äldre skjutsstation, prästbostad, kalkugn m m är kulturhistoriskt värdefull.

A2 PLANERINGSPROBLEM OCH UTBYGGNADSBEHOV

BOSTADSBEBYGGELSE

Översiktsplanen ska redovisa möjligheter för viss utbyggnad i Garpenbergs samhälle även om det idag finns tomma bostäder i samhället. Det bör finnas utrymme för minst 20-30 småhustomter. Behovet kan delvis tillgodoses genom komplettering och utnyttjande av enstaka obebyggda tomter. Behov av ytterligare lägenheter bedöms inte föreligga.

Många äldre personer bor i lägenheter och småhus, som inte är anpassade för människor med nedsatt rörelseförmåga. Det är viktigt att vid ny- och ombyggnader tillse att bostäderna blir tillgängliga för äldre och handikappade.

GRUVAN

Säkerställa framtida gruvdrift

Översiktsplanen ska bidra till att säkerställa en framtida gruvdrift i Garpenberg. Gruvdriften måste dock ske på sådant sätt att hänsyn tas till boende och miljö.

Konsekvenserna av brytning vid Dammsjögruvan ska särskilt studeras.

Gruvavfall och vattenföroreningar

Både äldre tiders gruvbrytning och den pågående verksamheten påverkar mark- och vatten i Garpenbergs omgivning. Läckage av tungmetaller är särskilt stort från äldre deponier av slagg, varp och anrikningssand. En begränsning av tillförsel av tungmetaller till mark och vatten bör eftersträvas. Vid en eventuell övertäckning av äldre gruvavfall måste dock hänsyn tas till kulturmiljön, eftersom slaggförekomster och andra äldre lämningar utgör fornlämningar och är skyddade enligt kulturmiljölagen.

ÖVRIGA ARBETSPLATSER

Möjligheter ska finnas att etablera andra verksamheter i Garpenbergs samhälle för att få en mer differentierad arbetsmarknad.

Skogshögskolans lokaler i Garpenbergs gård är en stor resurs som måste få ett aktivt nyttjande efter avvecklingen av skolan.

KULTURMILJÖ

Garpenbergs gård

I området finns ett flertal fornlämningar som hänger samman med gruvdrift, järn- och kopparhantering. Södra delen av planområdet är av riksintresse för kulturmiljövården. Riktlinjer som säkerställer kulturvärdena för framtiden ska anges i översiktsplanen.

Garpenbergs samhälle

Även miljön i Finnhyttan med kyrka, äldre skjutsstation, prästbostad, kalkugn m m är kulturhistoriskt värdefull liksom miljön kring Gruvkapellet och odalfältet. Översiktsplanen ska bidra till att bevara dessa miljöer som är en viktig del i samhällets historia.

NATUR OCH FRITID

Eftersom gruvverksamheten har påverkat stora delar av landskapet kring Garpenbergs samhälle är det viktigt att några områden för rekreation och fritid säkerställs.

Någon eller några anlagda parkmiljöer centralt i Garpenberg kan bidra till att förstärka ett positivt intryck av centrum. Även parkmiljön i Garpenberg herrgård bör bevaras.

TRAFIK

De tunga malmtransporter mellan Garpenberg Norra och anrikningsverket går genom Norra Finnhyttan. På denna sträcka är det mycket trångt för och det finns här en konflikt mellan malmtransporter och gång- och cykeltrafik. För att förbättra trafiksäkerheten kan en separat gång- och cykelväg anläggas.

A3 PLANERADE FÖRÄNDRINGAR, DESS KONSEKVENSER OCH MÖJLIGA ÅTGÄRDER

Den stora förändringen som kan komma att ske i Garpenberg är de åtgärder som planeras vid en förändring av gruvdriften. I övrigt är de föreslagna förändringarna relativt små, men föreslagna utbyggnadsområden för bostäder, småindustri samt vissa förändringar i centrum och dess konsekvenser belyses översiktligt (se figur 2).

FÖRÄNDRINGAR AV GRUVDRIFTEN

Beskrivningen av miljökonsekvenserna av planerade förändringar bygger på de framtidsvyer som Boliden har redovisat samt befintlig kunskap om miljöpåverkan från gruvverksamhet.

Eftersom planeringsperspektivet är cirka 20 år så kan förhållandena för gruvinnehavaren förändras. Även de synpunter och intressen som kommun och andra myndigheter har att ta tillvara kan under denna planeringsperiod komma att förändras.

Malmbrytning och anrikning

Garpenbergsgruvan beräknas vara utbruten omkring år 2000. Som ersättning planeras ianspråktagande av Dammsjömalmen, som ligger under norra delen av Finnhytte - Dammsjön. Brytningen planeras ske helt under jord genom transportort från Garpenbergsgruvan och nya Gruvsjöschaktet. Även en brytning av Tyskgårdsmalmen kan bli aktuell på sikt. Tyskgårdsmalmen ligger öster om Garpenbergsskolan. En eventuell brytning av denna malm kommer att ske helt under jord genom transporter från det nya Gruvsjöschaktet.

Eftersom det finns risk för sprickzoner/mullzoner vid Dammsjögruvan, innebär det att Finnhytte - Dammsjön på något sätt måste torrläggas vid en brytning av Dammsjögruvan trots att brytningen planeras att ske under 350-meters nivån. Efter avslutad brytning kan sjön åter vattenfyllas. Den torrläggning som sker kommer dock att vara under mycket lång tid, kanske åtskilliga årtionden.

Den slutliga utformningen av Dammsjögruvan kommer att prövas i samband med tillståndsprovning enligt miljöskyddslagen. Enligt nu föreliggande uppgifter blir den enda övriga åtgärd ovan jord i anslutning till anläggandet av Dammsjögruvan ett ventilationsschakt på den nordvästra stranden av Finnhytte - Dammsjön. Boliden har redan förvärvat samtliga fritids- och bostadshus utmed denna del av sjön för att vid behov kunna utrymma dessa.

Vid lastning av malmen vid Gruvsjöschaktet kan buller uppstå. Schaktet är provat enligt miljöskyddslagen med samma bullervillkor som för gruvverksamheten i övrigt.

Förslag till åtgärder

Det område som av säkerhetsskäl behövs ovanför den planerade gruvan vallas in med täta massor och torrläggs. Ambitionen ska dock vara att största möjliga vattenyta behålls. Vallen läggs aldrig närmare stranden än ett 10-tal meter, vilket innebär att ett brett dike/vattendrag bildas. På detta sätt omhändertas tillrinnande vatten och strandmiljön bibehålls. De negativa konsekvenserna för natur- och kulturmiljö samt

landskapsbild ökar ju mer den fria vattenytan minskar. Efter avslutad brytning återställs sjön till ursprungliga förhållanden.

Sanddeponering

Sanddeponering bedöms att även i fortsättningen ske i Ryllshytttemagasinet. Magasinet bedöms räcka för den planerade verksamheten i ytterligare cirka 20 år.

Funderingar finns även på att eventuellt använda delar av det låglänta partiet inom industriområdet vid Garpenbergsgruvan för sanddeponering. Detta område skulle i framtiden kunna sättas under vatten i samband med att de tidigare torrlagda delarna av Gruvsjön återställs till vattenområde. Från miljösynpunkt är sanddeponering under vatten fördelaktig, eftersom avsaknaden av syre hindrar urlakning av tungmetaller. En deponering under Gruvsjöns vattenyta innebär dock att återställande av det biologiska livet i sjön kommer att ta mycket lång tid. Även den framtida nedlagda Garpenbergsgruvan kan komma att användas för sanddeponering i de delar som inte redan fyllts igen.

Förslag till åtgärder

Ryllshytttemagasinet bör utnyttjas så effektivt som möjligt, så att nya områden för sanddeponering om möjligt inte behöver öppnas upp. En eventuell deponering av anrikningssand på den torrlagda delen av Gruvsjön bör endast ske om det går att förena med att återskapa ett biologiskt liv i sjön när deponeringen sätts under vatten.

Transporter

Utvinning av Dammsjö- och Tyskgårdsmalmen innebär ingen ökning av malmtransporterna genom samhället, utan endast fler transporter ovan jord inom industriområdet mellan Gruvsjöschaktet och anrikningsverket. Det planeras att anläggas ett transportband för malm mellan Gruvsjöschaktet och anrikningsverket.

Förslag till åtgärder

Det är viktigt att undersöka vilka möjligheter som finns att förbättra trafiksäkerheten utefter transportvägen för malm från Garpenberg Norra, t ex genom anläggandet av en separat gång- och cykelväg utefter väg 746.

FÖRÄNDRINGAR I GARPENBERGS SAMHÄLLE

I översiktsplanen föreslås utbyggnad av småhusbebyggelse i skogsmarken nordost om Jämtbovägen samtidigt som gällande detaljplan inte genomförs i nuvarande utformning. Utbyggnaden innebär att skogsmark tas i anspråk samt en viss ökning av trafiken på Jämtbovägen.

Ett område nordost om Garpenbergs centrum föreslås reserveras för framtida centrumbehov. Om behov skulle uppstå att flytta nuvarande skolan är detta en lämplig placering. Andra centumfunktioner och flerbostadshus kan också byggas här. Delar av detta område är planlagt för småhus, men gällande detaljplan bör inte genomföras.

Föreslagen utbyggnad innebär att relativt trivial skogsmark tas i anspråk. Trafiken öker på Guldleden, men Silvervägen föreslås samtidigt stängas.

I den nordöstra delen av Garpenbergsgruvans industriområde skulle etablering kunna ske av småindustri. Området ligger relativt väl skilt från bostadsbebyggelse. Endast ett fåtal bostadshus finns vid Skogsvägen samt den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen öster om Finnhyttevägen.

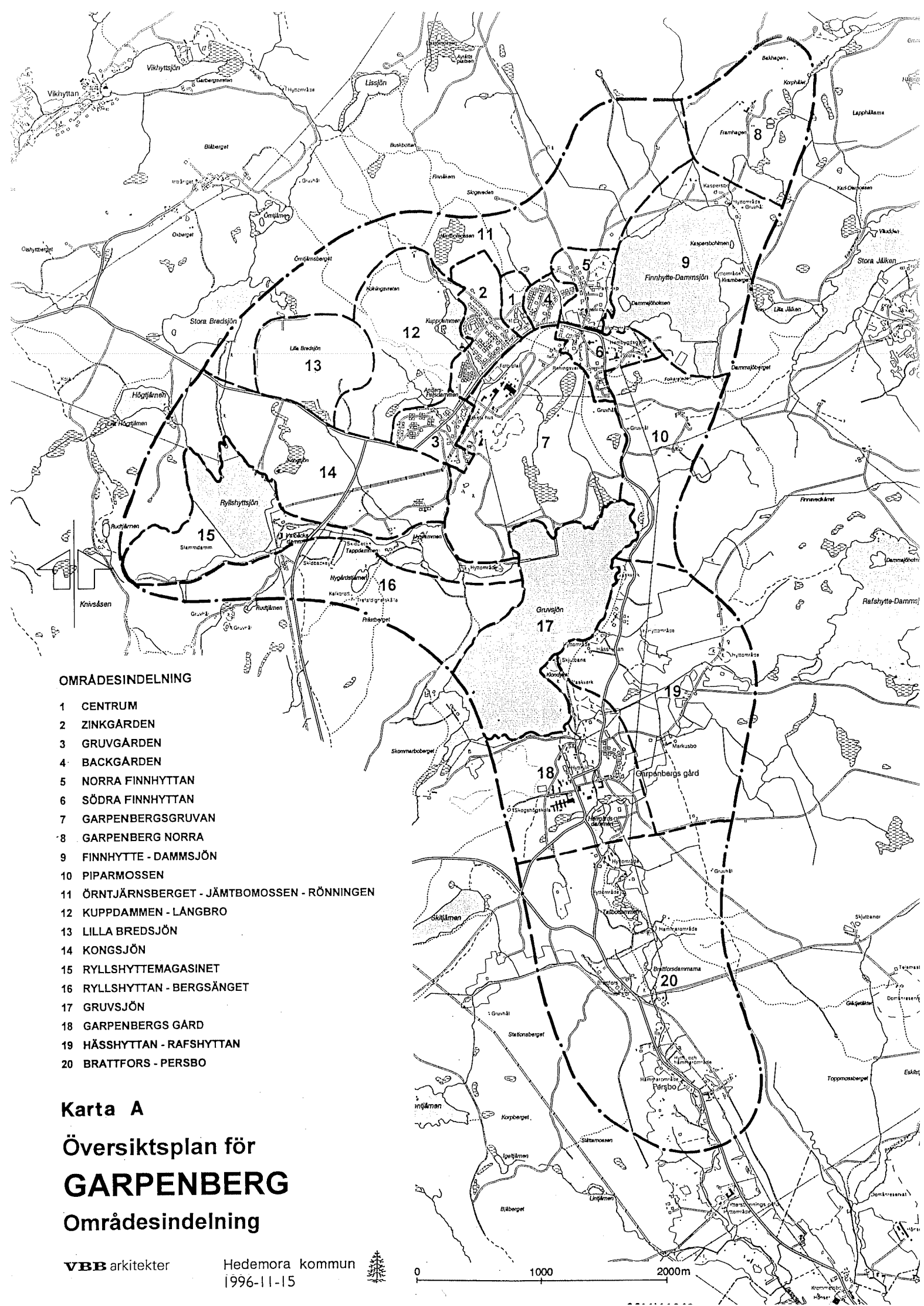
En utvidgning av Gammelgården samt anläggandet av en badplats nedanför vid Finnhytte - Dammsjön kan komma att göra intrång i utpekade naturvärden.

Förslag till åtgärder

Skogsområden, som ska tas i anspråk för bebyggelse, och där befintlig vegetation kan bli en kvalitet, bör gallras i ett tidigt skede. Målsättningen med denna gallring är en större andel lövträd.

Småindustrietablering inom Garpenbergsgruvans industriområde måste ske på sådant sätt att störningar för närboende inte uppstår. Verksamheten ska ha en sådan karaktär att den inte är bullrande eller förorsakar utsläpp av förorenande ämnen.

En utökning av Gammelgården bör ske närmast Herrgårdsvägen så att påverkan på naturvärdena kan begränsas .

OMRÅDESINDELNING

- 1 CENTRUM
- 2 ZINGÅRDEN
- 3 GRUVGÅRDEN
- 4 BACKGÅRDEN
- 5 NORRA FINNHYTAN
- 6 SÖDRA FINNHYTAN
- 7 GARPENBERGSGRUVAN
- 8 GARPENBERG NORRA
- 9 FINNHYTE - DAMMSJÖN
- 10 PIPARMOSSEN
- 11 ÖRNTJÄRNSBERGET - JÄMTBOMOSSEN - RÖNNINGEN
- 12 KUPPDAMMEN - LANGBRO
- 13 LILLA BREDSJÖN
- 14 KONGSJÖN
- 15 RYLLSHYTTEMAGASINET
- 16 RYLLSHYTAN - BERGSÅNGET
- 17 GRUVSJÖN
- 18 GARPENBERGS GÅRD
- 19 HÄSSHYTTAN - RAFSHYTAN
- 20 BRATTFORS - PERSBO

Karta A

Översiktsplan för
GARPENBERG
Områdesindelning

A4 OMRÅDESVISA BESKRIVNINGAR MED REKOMMENDATIONER

På översiktsplanens plankarta A redovisas en områdesvis indelning i skala 1:20 000. För varje delområde redovisa nedan en beskrivning av pågående mark- och vattenanvändning, olika intressekonflikter så som bevarandebestånden, miljö- och hälsorisker m m. Dessutom ges riktlinjer för hur olika intressen ska prioriteras, hur de ska bevaras eller utvecklas samt vilka åtgärder som kan behöva vidtas i området.

För Garpenbergs samhälle finns dessutom en mer detaljerad karta i skala 1:6 000, som redovisar problem och möjligheter i tätorten (karta B).

1 CENTRUM

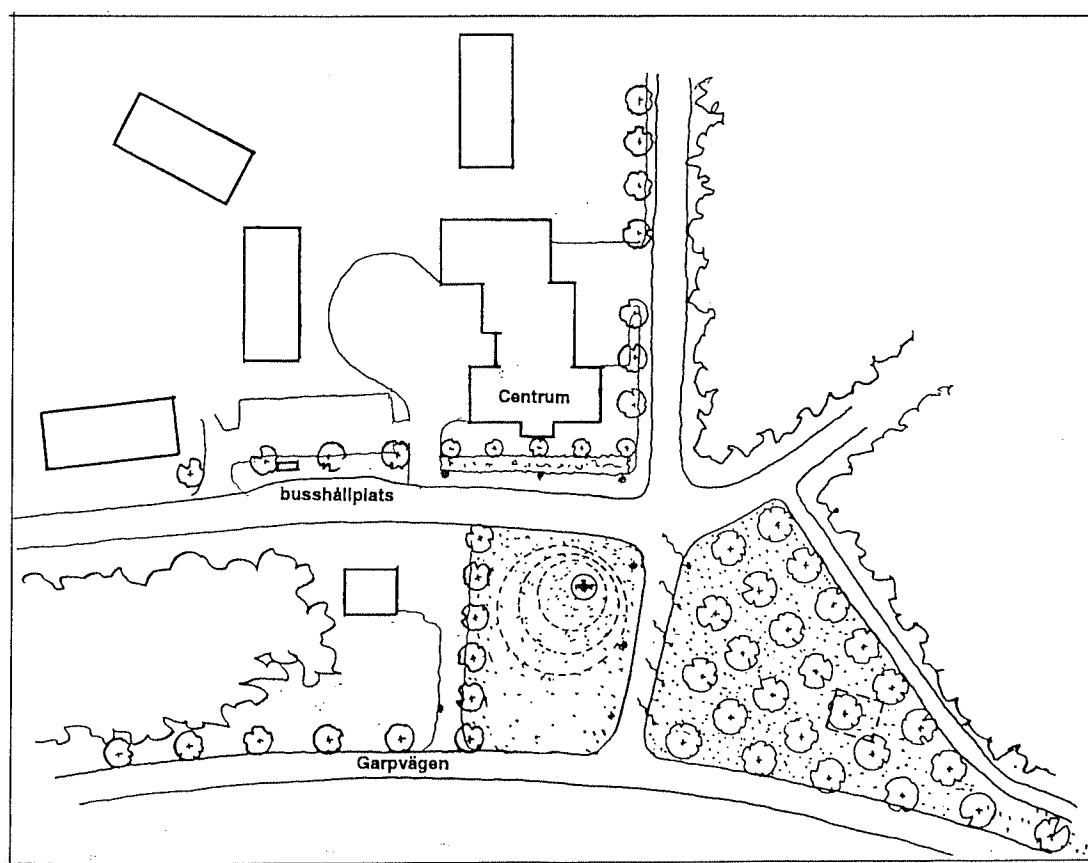
Området omfattar dels Garpenbergs centrum som byggdes 1981 och dels obebyggd skogsmark nordost om Silvervägen.

Tanken med Garpenbergs centrum har varit att samordna olika kommunala och kommersiella verksamheter samt att integrera dessa med såväl vanligt boende som äldreboende. Förutom daghemmet, som är byggt i en våning, består bebyggelsen av relativt stora tvåvåningshus med träfasad. I bottenvåningarna inryms daghem, deltidsförskola, öppen förskola, distriktsköterska, hemtjänsten, butik, post, bibliotek och restaurang. Framför allt restaurangen och biblioteket utgör en träffpunkt för många av Garpenbergsborna. Posten har minskat sin verksamhet och finns numera i en liten del av biblioteket. Postens ursprungliga lokaler i Garpenbergs centrum står idag oanvända.

I Garpenbergs centrum finns 47 lägenheter varav 8 lägenheter ingår i en gruppbostad inom äldreboenden. Drygt en tredjedel av lägenheterna var tomma i början av år 1996.

Garpenbergs centrum kan utifrån upplevas något anonymt och bör markeras bättre från Garpvägen (väg 735). Området på båda sidor om Guldledens anslutning till Garpvägen kan gestaltas med exempelvis vegetation och konstnärlig utsmyckning och ge den tydliga markering som centrumanläggningen behöver (se figur 3). Även parkeringsplatser, gatuutformning, bussväntkur och förgårdsmark mot Kopparvägen/Guldleden bör delvis förändras och gestaltas på sådant sätt att centrumfunktionerna annonseras bättre och ger besökaren ett välkomnande intryck. Befintlig uppsamlingssplats öster om Björkvägen för återvinningsbart avfall bör ges en omsorgsfull utformning.

Den obebyggda skogsmarken nordost om centrum är relativt plan och bevuxen framför allt med gran. För delar av området gäller detaljplan som anger att småhus får uppföras. Ytterligare småhus bör inte byggas här. Marken nordost om centrum bör reserveras för en eventuell framtida flytt av nuvarande skolan. Andra centrumfunktioner liksom flerbostadshus kan också byggas här men måste förläggas på sådant sätt att nya skollokaler också kan byggas (se även område 6). En utökning av Garpenbergs centrum åt nordost bör göras så att nuvarande centrumverksamheter kompletteras och förstärks. Ett samutnyttjande av lokaler och verksamheter bör eftersträvas.

Exempel på hur centrum kan markeras bättre mot Garpvägen, med träd- och buskplanteringar, skulptur, terrängformer, ny belysning och busshållplats etc.

FIGUR 3 CENTRUM - idéskiss parkområde mot Garpvägen

Skogsområdet i anslutning till centrum bör gallras redan nu för att få ett större inslag av lövträd inför framtida bebyggelse. Granen är mindre lämplig att friställa som enskilda träd i bebyggelseområden.

Norr om centrum har Silvervägen förlängts och anslutits till Guldleden. Vägen är mycket brant och bedöms inte fylla någon större funktion. Den bör på sikt utgå eftersom den skär av centrum vid en eventuell utökning åt nordost.

Rekommendationer

- * Skogsmarken i nordost ska i första hand användas för eventuell ny skola. Andra centrumfunktioner får uppföras om skollokaler också kan byggas. Gällande detaljplan (småhusbebyggelse) ska inte genomföras.
- * Silvervägen bör utgå som bilväg mellan Jämtbovägen och Guldleden.
- * Centrumanläggningen bör annonseras tydligare.
- * Området mellan Garpvägen och Kopparvägen invid Guldleden iordningställs som prydnadspark.

2 ZINKGÅRDEN

Området omfattar bostadsbebyggelsen väster om centrum samt ett obebyggt skogsområde nordost om Jämtbovägen. Zinkgårdsområdet ligger i en svag sydsluttning. I direkt anslutning till bostadsbebyggelsen finns badplats i Kuppdammen samt startpunkt för skid- och motionsspår.

Bostadsbebyggelsen utgörs huvudsakligen av småhus uppförda senare än 1950. Enstaka äldre bostadshus finns utefter Jämtbovägen och Kopparvägen. Småhusbebyggelsen är blandad med villor, parhus och gruppbyggda småhus. Husen är för det mesta målade i ljusa färger. Området är relativt öppet och staket eller häckar förekommer sällan mellan villatomter eller mot gatan.

Utefter Erikslundsvägen och Blyvägen finns ett antal villor från Elementhus husfabrik i Mockfjärd. Husen är uppförda på 1950-talet och har kvar den svagt korrugerade plåtfasad som är typisk för denna hustyp. Det är önskvärt att karaktären på husen bibehålls genom att fasadmaterial och fönstertyp behålls.

På en kulle öster om Kuppdammen ligger själva Zinkgården: fyra flerfamiljshus byggda runt en fin gård. Husen har ett högt och vackert läge alldeles invid badplatsen i Kuppdammen. Byggnaderna är i två våningar och uppförda på 1950-talet. Husen har senare tilläggsisolerats och beklänts med plåt. Här finns totalt ca 50 lägenheter. Ett antal av dessa är tomma.

För större delen av Zinkgårdsområdet finns äldre gällande detaljplaner. Vissa delar av området är utbyggt i strid med dessa planer. Nordost om Jämtbovägens norra del finns en rad med sju obebyggda småhustomter. Ytterligare några obebyggda tomter finns utefter nedre delen av Jämtbovägen samt efter Erikslundsvägen och Blyvägen.

Nordost om Jämtbovägen reserveras mark som reserv för framtida småhusbebyggelse. Här ryms ca 30 nya småhus. De obebyggda tomterna, som enligt gällande detaljplan

finns längs Jämtbovägens nordöstra sida, ingår i reservområdet och ska lämnas obebyggda tills ny detaljplan upprättats. De tre obebyggda tomterna längs Jämtbovägens nedre del bör inte bebyggas eftersom vägen blir mer trafikbelastad om ny bebyggelse uppförs i norra delen av Zinkgårdsområdet.

Rekommendationer

- * Skogsmarken nordost om Jämtbovägen reserveras för eventuell framtida småhusbebyggelse. Gällande detaljplan som berör denna del ska inte genomföras.
- * Obebyggda tomter utefter nedre delen av Jämtbovägen ska inte bebyggas. Gällande detaljplan bör ändras i denna del. Obebyggda tomter utefter Blyvägen och Erikslundsvägen kan bebyggas med stöd av gällande detaljplan.
- * Småhusen från Elementhus i Mockfjärd utefter Blyvägen och Erikslundsvägen bör behålla sin yttre karaktär. Bestämmelser om kulturhistorisk hänsyn införs i detaljplanen eller i områdesbestämmelser.

3 GRUVGÅRDEN

Norr om Garpvägen

Norr om Garpvägen ligger 32 st enhetligt byggda bostadshus. Området kallas Norrland. Husen ligger i grupper om fyra med två hus på vardera sidan om tillfartsvägen. Husen uppfördes av gruvbolaget på 20-talet och var ursprungligen tvåfamiljshus med en ingång från varje gavel. Enskilda tomter har avstyckats för varje hus och de flesta husen är numera enfamiljshus. Många av husen är mer eller mindre ombyggda, men i de flesta fall har ombyggnaderna gjorts så att den ursprungliga karaktären bibehållits. I några fall har dock mindre lämpliga fönsterbyten gjorts där de stora spröjsade fönstren har bytts mot små utan vare sig poster eller spröjs.

Husen är vackra och i bra skick. Området utgör ett bra exempel på god trähusarkitektur. Ombyggnader, fönsterbyten, inbyggnad av verandor etc bör därför göras så att husens karaktär bibehålls. Den enhetliga karaktären i området understryks av att häckar och staket som avgränsar den egna tomten finns endast undantagsvis. Det är positivt om denna öppenhet kan bibehållas. Nya uthus och garage bör göras små och placeras så att karaktären i detta bostadsområde kan bestå.

Utöver de ovan beskrivna bostadshusen finns två villor norr om Garpvägen. Området bör behålla sin enhetliga karaktär och ytterligare småhusbebyggelse bör därför inte tillåtas.

Norr om Gruvgården ligger Anders Persdammen. Dammen bör kunna bli en stor tillgång för de boende i området om den rensas och rustas upp.

Från Gruvgården kan man gå och cykla till centrum och skola utan att behöva använda Garpvägen. Gång- och cykeltrafiken går delvis på bostadsgator och delvis på separat gång- och cykelbana.

Söder om Garpvägen

Söder om Garpvägen ligger ett fåtal äldre villor på stora tomter. Tomterna har upp-
vuxna trädgårdar och sluttar mot sydost. Närheten till gruvan är påtaglig med slag
eller andra lämningar från gruvverksamheten. Mot Garpvägen finns en liten damm. Be-
byggelsen söder om Kapellvägen berörs av utmål.

Vid Biblioteksvägen ligger Folkets hus. Den ursprungliga delen av Folkets hus var mäss
för gruvarbetarna. En tillbyggnad med bl a biograf uppfördes på 1950-talet. I samband
därmed övertogs byggnaden av Folkets husföreningen. Behov av ytterligare mark för
framtida verksamheter i eller vid Folkets hus bedöms inte föreligga.

Den västra delen av området utgörs av skogsmark, här kan eventuellt ytterligare något
enstaka småhus uppföras. Området berörs av utmål.

Rekommendationer

- * Bebyggelsen norr om Garpvägen bevaras och dess karaktär bibehålls. Bestämmelser
om kulturhistorisk hänsyn införs genom att områdesbestämmelser införs.
- * Något enstaka ytterligare småhus kan eventuellt uppföras väster om Ryllshyttevägen
(berörs av utmål). I övrigt bör nya småhustomter inte tillkomma i Gruvgården. I om-
råde som berörs av utmål ska samråd ske med bergmästaren och gruvbolaget innan
bygglov ges.

4 BACKGÅRDEN

Backgården omfattar befintlig bostadsbebyggelse öster om Garpenbergs centrum. Be-
byggelsen utgörs av småhusbebyggelse samt fyra fyrfamiljshus utefter Backgårdsvä-
gen. Längs Tallvägen finns gruppbyggda småhus från 1970-talet. Villabebyggelsen
längs Björkvägen och Granvägen är huvudsakligen uppförd under 1970-talet medan de
flesta husen längs Backgårdsvägen är från 1950-talet eller äldre. Hela området har
skogskaraktär. På villatomterna och kring de fyra hyreshusen växer på många ställen
gran, tall och björk. Staket eller häckar förekommer sällan mellan villatomterna eller
mot gatan. Småhusbebyggelsen har för det mesta fasadmaterial i ljusa färger.

De gruppbyggda småhusen ligger lågt. I samband med grannars vedeldning har vissa
boende som har mekanisk ventilation upplevt problem med röklukt. Vid installation av
braskaminer och dylikt i området finns risk för att dessa enbart kan användas för triv-
seldning och ej för regelrätt uppvärmning av bostäderna.

De fyra fyrfamiljshusen byggdes på 1940-talet, ursprungligen som pensionärlägen-
heter, och är relativt nyligen renoverade. De är i två våningar och utvändigt beklädda
med rödfärgat trä. De flesta av de 16 lägenheterna är idag uthyrda.

Gång- och cykelväg skild från biltrafiken finns längs Garpvägen från Garpenbergs cent-
rum fram till skolan.

För området finns gällande äldre detaljplaner. Planerna anvisar möjlighet till ytterligare
småhusbebyggelse. Utefter befintliga gator finns enstaka tomter som kan byggas med
stöd av gällande plan. I detaljplanen finns två outbyggda gator redovisade, dels Granvä-

gens förlängning mot Garpvägen dels en parallellgata till Backgårdsvägen. Dessa gator fyller ingen funktion och bör därför inte byggas. Utefter parallellgatan till Backgårdsvägen finns fyra småhustomter redovisade. Dessa tomter bör inte bebyggas.

Norr om Garpvägen mellan Backgårdsvägen och Storrönningsbäcken finns obebyggda tomter som är avsedda för allmänt ändamål och för bostäder/handel. Dessa ska inte bebyggas dels med tanke på störningar från Garpvägen och dels eftersom olika centrumfunktioner bör koncentreras till Garpenbergs centrum eller i dess omedelbara närhet.

Invid Björkvägen finns en obebyggd tomt för allmänt ändamål. Tomten bör reserveras för verksamhet som har anknytning till Garpenbergs centrum och kan förstärka detta. Enbart bostäder bör inte byggas här.

Rekommendationer

- * Obebyggda småhustomter utefter Tallvägen, Björkvägen och Backgårdsvägen kan bebyggas med stöd av gällande detaljplan.
- * Gator enligt gällande detaljplan som ännu inte byggts ut ska inte byggas. Obebyggda tomter utefter parallellgatan till Backgårdsvägen samt norr om Garpvägen mellan Backgårdsvägen och Storrönningsbäcken ska inte bebyggas. Tomten för allmänt ändamål invid Björkvägen reserveras för verksamhet med anknytning till Garpenbergs centrum.
- * De delar av gällande detaljplan som berör de båda outbyggda gatorna samt tomterna som inte bör bebyggas upphävs eller ändras.

5 NORRA FINNHYTAN

Området omfattar norra delen av Garpenbergs kyrksamhälle, Finnhyttan. Hela området har bedömts som kulturhistoriskt värdefull miljö enligt museets inventering. Mindre delar av området berörs av utmål.

Mellan Dormsjövägen och Finnhytte - Dammsjön ligger prästgården med pastors-expedition, ett f.d. ålderdomshem som i dag nyttjas som privatbostad samt ytterligare ett par hus. Norr om bebyggelsen ligger Kalkgruehagen som omfattar ett flertal små kalkbrott, där brytning startade i början av 1700-talet. En kalkugn från 1860-talet står fortfarande kvar och i floran ingår kalkgynnade arter. Kalkgruehagen är av lokalt intresse för naturvården. Vid södra delen av Finnhytte - Dammsjöns utlopp finns ett område med slaggrester från hyttverksamheten. Kalkgruehagen och slaggresterna från hyttverksamheten är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Vid Finnhytte - Dammsjöns utlopp finns en liten damm som är processvattenintag för Garpenbergsgruvan. Till processvatten åtgår cirka 140 m³/dygn.

Utefter Dormsjövägens södra del ligger ett f.d. gästgiveri eller skjutsstation, där resande kunde byta hästar, övernatta och få något att äta. Gården är mycket fin och välbehållen. Idag finns hästar på gården och markerna i närheten används för bete. Norr om f.d. gästgiveriet ligger två äldre bostadshus med kulturhistoriskt värde. I övrigt finns några villor från 60-talet utefter denna del av Dormsjövägen.

De kulturhistoriskt värdefulla miljöerna och byggnaderna bevaras och vårdas. Prästgården, det f.d. åldersdomshemmet med intilliggande bostadshus samt det f.d. gästgiveriet är kulturhistoriskt särskilt intressanta eftersom de utgör exempel på några av de institutioner som förr fanns i ett kyrksamhälle.

Utefter norra delen av Dormsjövägen finns ett antal glest liggande villor på stora tomter. Närheten till skogen är här påtaglig.

Längs Dormsjövägen och på de intilliggande tomterna växer många stora lövträd, främst björk och lönn. Utefter den norra delen av vägen bildar träden delvis en allé som ger en fin inramning av infarten till Garpenberg norrifrån. Träden ger en rik grönska och präglar miljön utefter Dormsjövägen. Det är viktigt att träden behålls och återplantering sker om träden måste tas ner p.g.a sjukdom eller röta. Viss komplettering av allén är önskvärd.

Landskapet i den södra delen av Norra Finnhytan är relativt öppet och gårdarna är här omgivna av betesmark med dungar av lövskog. Tillfarterna till prästgården och till ett av husen längre söderut kantas av fina lövträdsalléer. De öppna beteshagarna som omger södra delen av Dormsjövägen är det enda som finns av denna landskapstyp i centrala Garpenberg. Ytterligare bebyggelse utanför etablerad tomtmark bör därför inte uppföras. Trots att det är öppna beteshagar ner mot sjön är kontakten med sjö och strand dålig. Kontakten kan förbättras om det på några ställen finns möjligheter att nå vattnet, endera från befintliga stigar och vägar eller från en ny promenadstig, som skulle kunna iordningsställs mellan Dormsjövägen och sjön. Längs vallen i södra delen av sjön finns en stig som skulle kunna restaureras och rensas från sly och mindre lövträd. Därigenom kan kontakten med vattnet förbättras från Herrgårdsvägen.

Kaspersbovägen och Dormsjövägen används som transportväg för malm från Garpenberg Norra till anrikningsverket vid Garpenbergsgruvan samt för anrikningssand åt motsatt håll. Transporterna är tunga och går på lastbilar med släp. Vägarna är smala och vid f.d. gästgiveriet kröker Dormsjövägen kraftigt. Den tunga trafiken utgör en trafikfara för gående och cyklister utefter vägarna samt störningar för de boende utefter Dormsjövägen.

Om de tunga gruvtransporterna längs Dormsjövägen ska vara kvar även i fortsättningen bör trafiksäkerheten höjas genom att en separat gång- och cykelväg anläggs. Upplevelsen av Dormsjövägen som en gammal landsväg kan i stort behållas om gång- och cykelvägen görs smal och i huvudsak förläggs skild från Dormsjövägen. Den nuvarande bredden på Dormsjövägen kan på så sätt behållas och träden som omger vägen kan vara kvar. En gång- och cykelväg längs Dormsjövägen innebär ett visst intrång på vissa tomter längs vägen.

För att störningarna från gruvtrafiken för de boende längs vägen ska upphöra måste transporterna av malm och anrikningssand mellan de olika gruvanläggningarna ske på annat sätt än nu, exempelvis underjordiskt.

Rekommendationer

- * Det f.d. ålderdomshemmet, prästgården, det f.d. gästgiveriet samt de båda bostadshusen norr om gästgiveriet bör bevaras och vårdas så att karaktären bibehålls. Helhetsmiljön och kontrasten mellan det öppna landskapet och skogen bevaras. Områ-

desbestämmelser eller detaljplan upprättas med skydd för de kulturhistoriska värdena på såväl byggnader och gårdsmiljöer som helhetsmiljön i området.

- * Befintliga större träd utefter Dormsjövägen, på tomtmarken utefter vägen samt alléerna mot prästgården och huset längre söderut bevaras och vårdas. Alléerna är skyddade enligt § 19 a naturvårdslagen.
- * Ingen ytterligare bebyggelse bör tillkomma utanför etablerad tomtmark.
- * Kultur- och naturmiljön inom Kalkgruehagen vårdas. Bildande av kultur-/ naturreservat kan övervägas.
- * Dormsjövägens sträckning och bredd bör bibehållas. En gång- och cykelväg bör anläggas öster om Dormsjövägen.

6 SÖDRA FINNHYTAN

Området omfattar södra delen av Garpenbergs kyrksamhälle, Finnhyttan. Större delen av området har betecknats som kulturhistoriskt värdefull miljö enligt muséets inventering. Flerbostadsbebyggelsen vid Björkhagen samt delen öster om Herrgårdsvägen berörs av utmål. Ny bostadsbebyggelse utanför etablerade tomter bör inte tillkomma eftersom sådan bebyggelse kan begränsa gruvans nuvarande och framtida verksamhet.

Väster om Herrgårdsvägen

Väster om Herrgårdsvägen ligger Garpenbergs kyrka. Kyrkan, som uppfördes 1784-86, ligger högt på en kulle. Utefter Kyrkbacken ligger den gamla sockenstugan, som numera är vävstuga, samt fd brandstationen i Garpenberg som numera används av kyrkan som förråd. Söder om kyrkogården ligger församlingshemmet. Byggnader och växtlighet utefter Kyrkbacken upplevs som en helhet tillsammans med kyrkogården och kyrkan. Kyrkogården, som ligger söder och öster om kyrkan, är den enda begravningsplatsen i Garpenberg. Något behov av utvidgning av kyrkogården finns inte.

Norr om kyrkan sluttar marken brant mot Herrgårdsvägen. Här växer enstaka tallar och granar samt mindre lövträd och sly. Den plana delen närmast kyrkan används som upplag för jord etc. Två fickor för grus och matjord ligger högst upp på krönet och avtecknar sig mot Herrgårdsvägen. Denna sida av kyrkan bör få ett mer värdigt och vårdat utseende genom att sluttningen iordningställs och sköts som park. Upplagen invid kyrkan bör flyttas längre från kyrkan och till ett ställe som inte är mitt i blickfånget.

I området norr om kyrkan kommer även en gammal gruvort i dagen. Orten har brutits med tillmaktningsteknik. Delar av orten skulle kunna iordningställas för att visa äldre tiders gruvbrytning.

Väster om Kyrkbacken gick förr järnvägen till Fors. Idag återstår järnvägsbanken, det gamla stationshuset samt rester av perrong och lastkaj vid Dala Finnhyttans station. Kvarvarande spår efter tidigare transportanläggningar bör bevaras för framtiden. Stationshuset är obebott och delvis illa medfaret men har utvändigt kvar det ursprungliga utseendet. Det vore önskvärt att stationshuset bevaras och får ha kvar det ursprungliga utseendet. Vid Stationsvägen ligger förutom stationshuset ett litet bostadshus.

I Björkhagen längst i söder finns sex små flerfamiljshus. Husen är i trä och de flesta är byggda på 20-talet. Totalt finns här ett tjugotal lägenheter samt några enkelrum. Husen är i dåligt skick och i stort behov av reparation. Bebyggelsen är inte ansluten till det kommunala spillvattennätet. Ett par av husen är obebodda och i de övriga är endast ett fåtal lägenheter uthyrda. Husen ligger vackert längs smala vägar och är omgivna av lövträd, främst björk. Norr och söder om bostadshusen ligger små låga murade förrådsbyggnader med mycket speciellt utseende.

Ca 300 m sydväst om Björkhagen finns ett ventilationsschakt, Gruvsjöschaktet. Vid framtida brytning av Dammsjömalmen kan malmlastning komma att ske här. Bostäderna vid Björkhagen kan komma att bli bullerstörda av denna verksamhet. På grund av störningsrisken från gruvan och det stora antalet tomma lägenheter i Garpenberg är det tveksamt att satsa stora pengar i nödvändiga reparationer och ombyggnader av bostadshusen. Bostadsbebyggelsen bör i stället avvecklas på sikt.

Området invid Finnhyttevägen ger ett lite rörigt intryck. Närmast Garpvägen där järnvägen tidigare gick växer sly och lövskog. Längre söderut finns kiosk, telefonhytt samt bensinförsäljning och bilservice. Kiosken utgör samlingspunkt för många i Garpenberg. Något behov av ytterligare mark för bilserviceändamål föreligger inte idag men viss expansion torde vara möjlig norrut. Vid Skogsvägen bakom bilverkstaden finns tre äldre villor. För området gäller en detaljplan (avstyckningsplan) från 1930-talet. Detaljplanen bör upphävas eller ersättas med ny detaljplan.

Finnhyttevägen används för tunga transporter av malm och anrikningssand mellan Garpenberg Norra och anrikningsverket vid Garpenbergsgruvan.

Öster om Finnhyttevägen finns bebyggelse som bedöms ha stort kulturhistoriskt värde. Alldeles invid Finnhyttevägen ligger ett tvåvånings trähus som tidigare varit butik. Längre österut finns en hel gård med mangårdsbyggnad, förråds- och ekonomibyggnader. Vid infarten till gården finns ett lågt, äldre envåningshus av slaggsten. Vissa av uthusbyggnaderna är uppförda av slaggsten. Gården är komplett och utgör en mycket fin helhetsmiljö. Innan delar av Gruvsjön torrlades gick norra delen av sjön fram till gården. Husen bör bevaras och vårdas så att karaktären bibehålls. Den f.d butiken har den tunga malmtrafiken alldeles utanför. Av den anledningen kan bevarandevärdena för denna byggnad ifrågasättas.

Öster om Herrgårdsvägen

Närmast Herrgårdsvägen ligger skola och hembygdsgård. En äldre skolbyggnad brann ner i slutet av 1980-talet. Nya skollokaler har ersatt denna och skolan är i bra skick. Befintliga skollokaler bedöms räcka för framtidens behov. Skolan kan i framtiden eventuellt komma att störas av gruvverksamheten. Mark för ny skola har reserverats norr om Garpenbergs centrum (se område 1). Inom den närmaste framtiden kommer dock skolan att vara kvar på sin nuvarande plats.

De flesta barnen som bor i Garpenberg kan numera gå eller cykla till skolan på ett relativt trafiksäkert sätt. Längs norra sidan av Herrgårdsvägen har en bred trottoar anlagts.

Skogen norr om hembygdsgård och öster och söder om skola utgörs av gammal barrskog med en hel del lövinslag och har av AssiDomän utpekats som nyckelbiotop. Detta närområde utgör en viktig kunskapskälla för skolan och ger möjligheter till naturstudier. Området norr om hembygdsgården är dock i formell mening ingen nyckelbiotop

utan ett så kallat NS-område, dvs ett område där skötsel ska ske av naturvärdena. Här har nyligen gallring skett.

Till hembygdsgården har samlats hus och föremål med anknytning till såväl gruvverksamheten som till det äldre jordbrukarsamhället. Vid hembygdsgården reses majstången och här finns också en liten utescen. Skogen närmast Finnhytte - Dammsjön har gallrats så att man ser sjön från hembygdsgården. Vid sjön har hembygdsföreningen gjort iordning en kolbotten med kolmila, tjärdal, kolarkoja, grillplats m m. Kontakten mellan sjön och hembygdsgården kan förbättras genom att ytterligare någon gångstig iordningställs samt att nytt grindhål anordnas i gärdesgården närmare Herrgårdsvägen.

Marken mellan hembygdsgården och Finnhytte - Dammsjön bör reserveras för eventuell utökning av Gammelgården. Hänsyn ska dock tas till naturvärdena i området. Vid viken närmast Herrgårdsvägen bör en badplats iordningställas.

I skogen ca 200 meter öster om skolan ligger Smältarmossens gruva. Här bröts järnmalm men verksamheten lades ner 1979. Anläggningen är fortfarande komplett och mycket intressant. Gruvanläggningen skulle passa utmärkt till att bli en besöksgruva som visar modern järnmalsbrytning och malmhantering.

Hembygdsgården, som ligger väl annonserad utefter Herrgårdsvägen, skulle kunna bli centralpunkt för någon form av ekomuséum i Garpenberg. Här kan ingå Kalkgruvehagen, dit gångväg bör anläggas längs stranden av Finnhytte - Dammsjön (se område 5), Smältarmossens gruva, gruvorten vid kyrkan samt kolmilan m m vid stranden. I Garpenberg finns mängder av andra lämningar från gruvverksamhet som också kunde vara lämpliga att ingå i ett ekomuseum.

Rekommendationer

- * En utredning bör göras med syfte att Smältarmossens gruva tillsammans med andra gruvanläggningar ska bli en del av ett ekomuseum i Garpenberg.
- * Ytterligare bostadsbebyggelse utanför etablerade tomter bör inte tillkomma i området.
- * Bebyggelsen utefter Kyrkbacken, stationshuset med delar av perrong och lastkaj, bebyggelsen sydost om Finnhyttevägen samt hembygdsgården är kulturhistoriskt värdefull och bör bevaras och vårdas. Parker och planteringar runt kyrkogården vårdas. Områdesbestämmelser eller detaljplan för vissa delar upprättas med skydd för de kulturhistoriska värdena på såväl byggnader och gårdsmiljöer som helhetsmiljön.
- * Slänten norr om kyrkan bör iordningställas och skötas som park.
- * Framtida markbehov för verksamheter och bebyggelse intill Finnhyttevägen säkerställs genom att ny detaljplan upprättas.
- * Bostadsbebyggelsen vid Björkhagen bör på sikt avvecklas.
- * Skogen öster och söder om skolan vårdas i avvaktan på en framtida biotopskyddsavgränsning av skogsvårdsstyrelsen (NVL §21 och naturvårdsförordningen §19b). Området norr om hembygdsgården reserveras för utveckling av hembygdsgårdens behov. Hänsyn ska tas till naturvärdena i området.

7 GARPENBERGSGRUVAN

Området omfattar industriområdet för Garpenbergsgruvan med tillhörande kontors- och industribyggnader, anrikningsverk, upplagsytor m m samt den torrlagda delen av Gruvsjön. I området ligger även det gamla gruvkapellet och ett flertal äldre gruvhål, som delvis ingår i nuvarande gruvverksamhet som ventilationsschakt. I den nordöstra delen av området finns en del bostadshus, som ägs av Boliden.

Garpenbergsgruvans lave sätter sig prägel på området. Den byggdes i början på 1950-talet med huvudet rest som en hammare över Gruvsjöns gamla sjöbotten. Bredvid ligger det flera våningar höga anrikningsverket.

I området mellan industribyggnaderna och Garpenbergs samhälle ligger en fotbollsplan och isbana utefter Garpvägen. Mellan Garpvägen och gruvområdet finns en värdefull vegetationsridå av löv- och barrträd.

Både pågående och äldre tiders gruvverksamhet har satt sin tydliga prägel på området. Inom stora delar av området har allmänheten inte tillträde. Odalfältet, som denna del kallas, förblir under överskådlig tid ett industriområde, där den primära målsättningen är att se till att konsekvenserna av läckage av befintliga och framtida otjänliga ämnen blir så små som möjligt. Den pågående verksamheten är prövad i koncessionsbeslut enligt miljöskyddslagen och tillåtna utsläpps- och störningsnivåer har lagts fast. För stora delar av området finns även utmål/bearbetningskoncessioner, bebyggelsen i nordost berörs dock inte av dem.

Den vegetation som finns inom området är mycket heterogen, men lövträd av olika sorter och ålder dominerar. Ett stort antal restytor från tidigare verksamhet förekommer så som vägkroppar, husgrunder, odefinierade massupplag m m. Här finns också lämningar som klassas som fornlämningar och som är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Den befintliga vegetationen inom området är positiv med hänsyn till klimat, luftföroreningar, landskapsbild och för faunan. Genom luckring av hårdgjorda ytor, täckning av massupplag med morän och viss terrängmodellering samt genom att styra fordonstrafiken till begränsade och markerade transportvägar kan ytterligare vegetation etableras naturligt. Från naturvårdssynpunkt kan faunan främjas genom skapandet av bra våtmarks- och lövskogsmiljöer.

Miljöstörningarna från pågående gruvverksamheten är i första hand, utöver de utsläpp som sker till vatten, buller från lastning och lossning av malm och visst buller från ventilationsanläggningar. Idag sker lossning av malm vid anrikningsverket. För att klara bullernivåerna för omkringliggande bostadsbebyggelse har nyligen en bullervall uppförts. I anslutning till Garpenbergsgruvan finns även en ventilationsanläggning. På sikt kan det även bli aktuellt med lossning och lastning av malm vid Gruvsjöschaktet vid en framtida brytning av Dammsjömalmen. Idag finns endast en ventilationsanläggning vid Gruvsjöschaktet.

Vissa utsläpp går ut till luften. Vid anrikningsverket sker luftutsläpp från blysligtorken och från zinksligtorken samt enstaka rökutsläpp från värmecentralen, som normalt värms med el. Torkgaserna renas i så kallade skrubbar. Vidare sker stoftutsläpp från finkrossverket. Viss diffus dammning uppstår från bland annat transporter.

Utsikt från norra stranden av Finnhytte-Dammsjön mot Garpenberg

Inom området längs med Garpvägen samt vid gruvkapellet och nordost därom finns två större områden med varp, som är restprodukter från äldre tiders gruvhantering. I södra delen av området, väster och norr om utjämningsmagasinet vid Gruvsjön, finns två stora områden med anrikningssand. I den utredning som har gjorts av Dalälvsdelegationen föreslås att äldre sandmagasin och varpområden ska täckas över för att förhindra urlakning av tungmetaller.

I några av industribyggnaderna, som finns kring Garpenbergsgruvan, finns ett par småföretag inhyrda. Delar av området skulle kunna nyttjas för etablering av småindustri, entreprenadföretag och dylikt. För gruvföretaget är det dock av vikt att inga etableringar sker som kan hindra den pågående gruvverksamheten. Från lokaliseringssynpunkt är området i norr i närheten till infarten från väg 735 särskilt attraktivt.

Stora delar av området utgörs av torrlagd sjöbotten. Norra delen av Gruvsjön torrlades på 1940-talet för att förhindra större vatteninströmningar i gruvan.

I norr ligger även Garpenbergs reningsverk. Som recipient används bäcken, som rinner från Finnhytte - Dammsjön till Gruvsjön.

I östra delen av området går den gamla järnvägsbanken från Garpenbergs gård upp till Garpenbergsgruvan. Järnvägsbanken föreslås ingå som en länk i Folkareleden, som går vidare österut mot Bensåsen och Horndal. Järnvägsbanken kan även användas som cykelväg. Närmiljön kring leden bör vårdas, så att den ger ett positivt intryck.

I den norra delen av området, öster om Finnhyttevägen, finns en äldre avstyckningsplan (numera detaljplan). Med hänsyn till att planen ligger mitt i gruvområdet så bör den upphävas.

Rekommendationer

- * Inom området kan mindre industrier etableras, om det går att samordna med den pågående gruvverksamheten. Om verksamheten är av någon större omfattning ska den prövas genom detaljplaneläggning. Ett område nordväst om Finnhyttevägen bör iordningställas för småindustri.
- * Vegetationsridån utmed Garpvägen ger en värdefull avgränsning mot gruvområdet och ska sparas.
- * Restytor från gruvverksamheten ovan jord bör tas om hand och efterbehandlas på ett enkelt sätt så att en naturlig etablering av vegetation kan ske. Hänsyn ska dock tas till industriminnen och fornlämningar, som är skyddade enligt kulturmiljölagen.
- * Markytorna, som utgör en del av den tidigare torrlagda delen av Gruvsjön, bör användas och efterbehandlas på ett sådan sätt att sjön kan återskapas efter det att gruvdriften upphört.
- * Områden kring den gamla järnvägsbanken bör hållas ordnad med vegetation i varierad art, ålder och täthet, samtidigt som möjligheterna till utblickar tas till vara.
- * Ingen ny bostadsbebyggelse tillåts inom området. Den befintliga avstyckningsplanen/detaljplanen bör upphävas.

8 GARPENBERG NORRA

Nordost om Finnhytte - Dammsjön ligger gruvområdet Garpenberg Norra med omgivande kuperad, bergig skogsmark. Området omfattar huvuddelen av givna bearbetningskoncessioner/utmål för Garpenberg Norra. Delar av utmålen sträcker sig en bit nordost utanför planområdet. Genom området rinner Gransjöbäcken, som längre söderut rinner ut i Finnhytte - Dammsjön.

Brytningen i Garpenberg Norra sker idag på 600- och 700-meters nivån. Det pågår investeringar med att anlägga hisschakt och väg ner till 850-meters nivån. På sikt planeras brytning ner mot 1 200-meters nivån. Planerade utökningar av gruvdriften påverkar i princip inte markanvändningen ovan jord. Alla förändringar i gruvverksamheten prövas genom koncessionsbeslut enligt miljöskyddslagen.

Ovan mark finns ett fåtal anläggningar vid Garpenberg Norra. I första hand är det gruvlaven där omlastning av malm sker till lastbilar. Malmen fraktas via lastbil till anrikningsverket vid Garpenbergsgruvan. Viss brytning har även skett i dagbrott, men den är avslutad och dagbrottet har efterbehandlats. Vid en framtida nedläggning av Garpenberg Norra ska en efterbehandlingsplan upprättas för vattenfyllning av det tidigare dagbrottet.

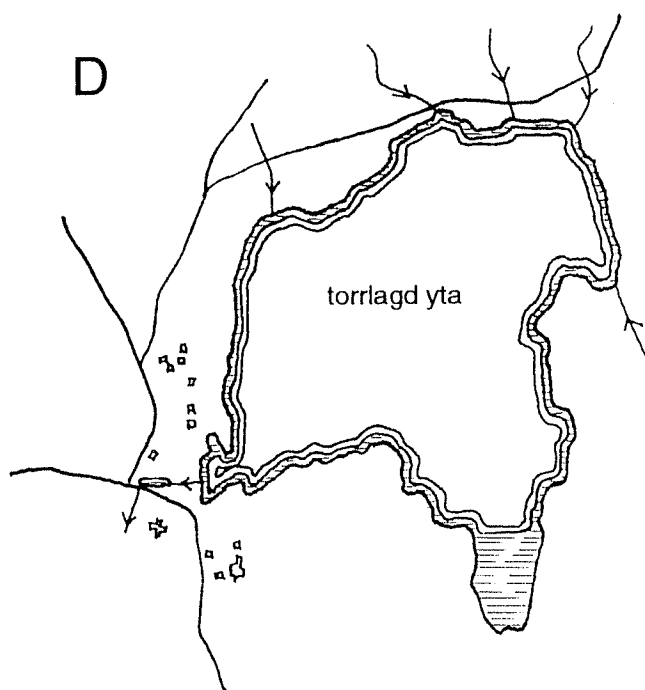
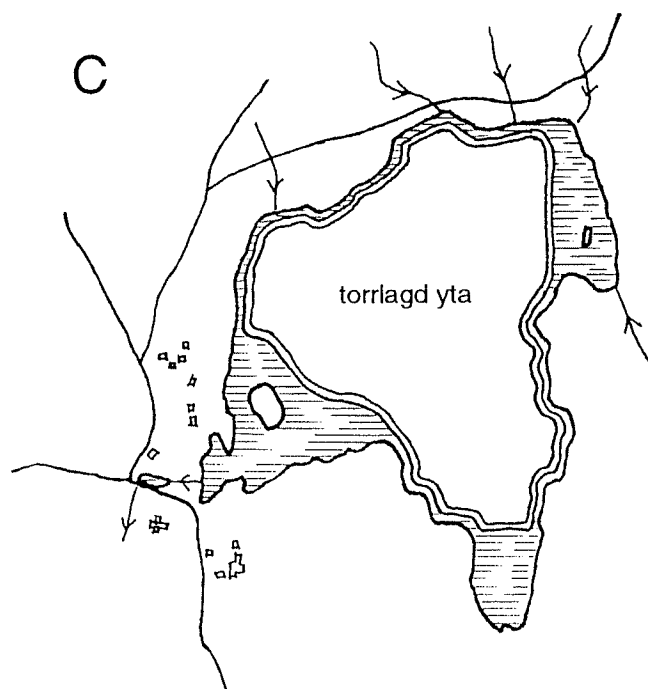
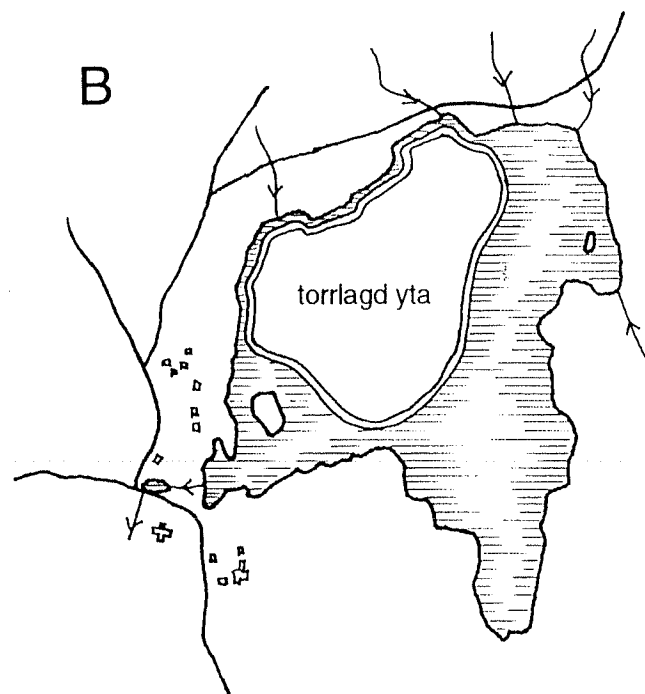
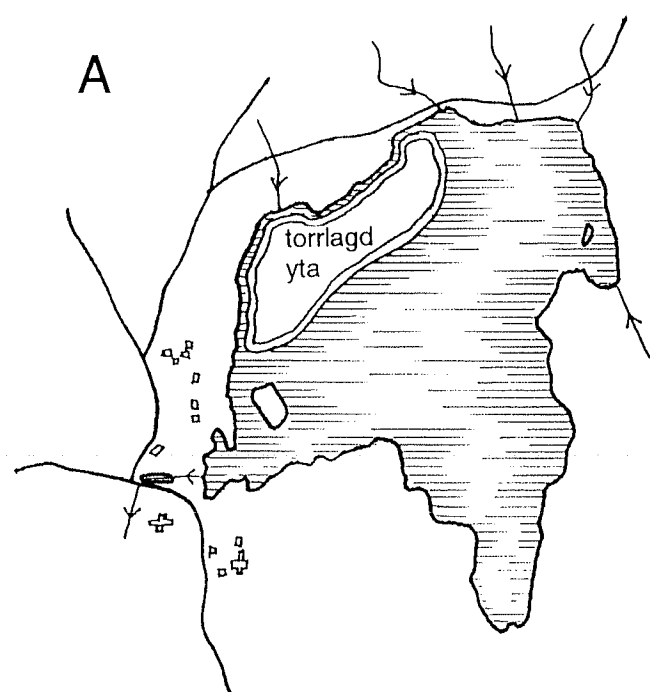
Miljöpåverkan från den pågående gruvverksamheten innebär främst bullerstörningar från malmplastningen vid schaktet, men även ventilationsanläggningen alstrar buller. Inga bostäder/fritidshus finns i närheten av Garpenberg Norra utöver de hus i Kaspersbo, som ägs av Boliden. Gruvvattnet släpps ut i Gransjöbäcken efter sedimentering. Riktvärden finns uppsatta för utsläpp av koppar, bly, kadmium, krom, zink, mineralolja, suspenderade ämnen samt pH och nitratkväveinnehåll.

Den omgivande skogen bör så långt som möjligt behållas under gruvans hela driftskede för att, från landskapsbildssynpunkt, minska upplevelsen av påverkan av gruvverksamheten ovan jord.

Preliminära planer finns på moräntäkt, både som djup- och grundtäkt, i den södra delen för att användas till täckningar vid Ryllshytttemagasinet. Vid en eventuell täkt är det viktigt att efterbehandlingen sker på sådant sätt att sårn i landskapet blir så små och kortvariga som möjligt. Genom att dela upp ett större täktområde i mindre etapper kan återställning ske allt eftersom.

Rekommendationer

- * Ingen bostads- eller fritidsbebyggelse tillåts i området.
- * Skogen bör så långt som möjligt behållas i området för att minska gruvverksamhetens påverkan på landskapsbilden.
- * Efterbehandlingsplaner bör upprättas i ett tidigt skede, så att återställande sker etappvis, där så är möjligt. Det är särskilt viktigt vid en eventuell framtida omfattande moräntäkt.

0 500 1000M

FIGUR 4 FINNHYTE-DAMMSJÖN - torrläggningalternativ

9 FINNHYTE - DAMMSJÖN

Området utgörs av den dämnda Finnhytte - Dammsjön inklusive strandområden i norr, öster och söder. Sjön tar mot vatten från bland annat Stora Gransjön samt Lilla och Stora Jälken. Via Gransjöbäcken kommer även gruvvatten från Garpenberg Norra.

Sjön är inte belastad av föroreningar. Avvattnning sker via Gruvsjön genom Garpenbergsån. Två öar finns, Dammsjöholmen och Kaspersboholmen.

Kalkning av sjön har ej skett. Mätningar visar att pH ligger ganska konstant kring 7 och alkaliniteten över 0.3, vilket tyder på att sjön är inte påverkad av försurning.

Finnhytte - Dammsjön utnyttjas i stor utsträckning till fiske. Trots detta är möjligheterna att få fisk goda och större än i den intilliggande Gruvsjön.

Sjön saknar iordningställd badplats.

Generellt strandskydd gäller för sjöns stränder.

Längst i söder delas sjön av en vall, en rest från en sedimenteringsdamm anlagd för Smältarmossegruvans brytning. Vallen är anlagd utan landskapsanpassning.

Under nordvästra delen av Finnhytte - Dammsjön finns en stor malmfyndighet på 350 till 600 meters djup. Brytning planeras ske helt under jord genom transportort från Garpenbergsgruvan och det nya Gruvsjöschaktet. Ovan jord planeras endast ett ventilationsschakt vid den nordvästra stranden. Berggrunden är sådan att risk för sättningar föreligger, vilket tillsammans med mullhaltigt berg gör att torrläggning måste ske av hela, eller delar av sjön. Brytningstiden kan vara 20-30 år och eventuellt påbörjas kring sekelskiftet.

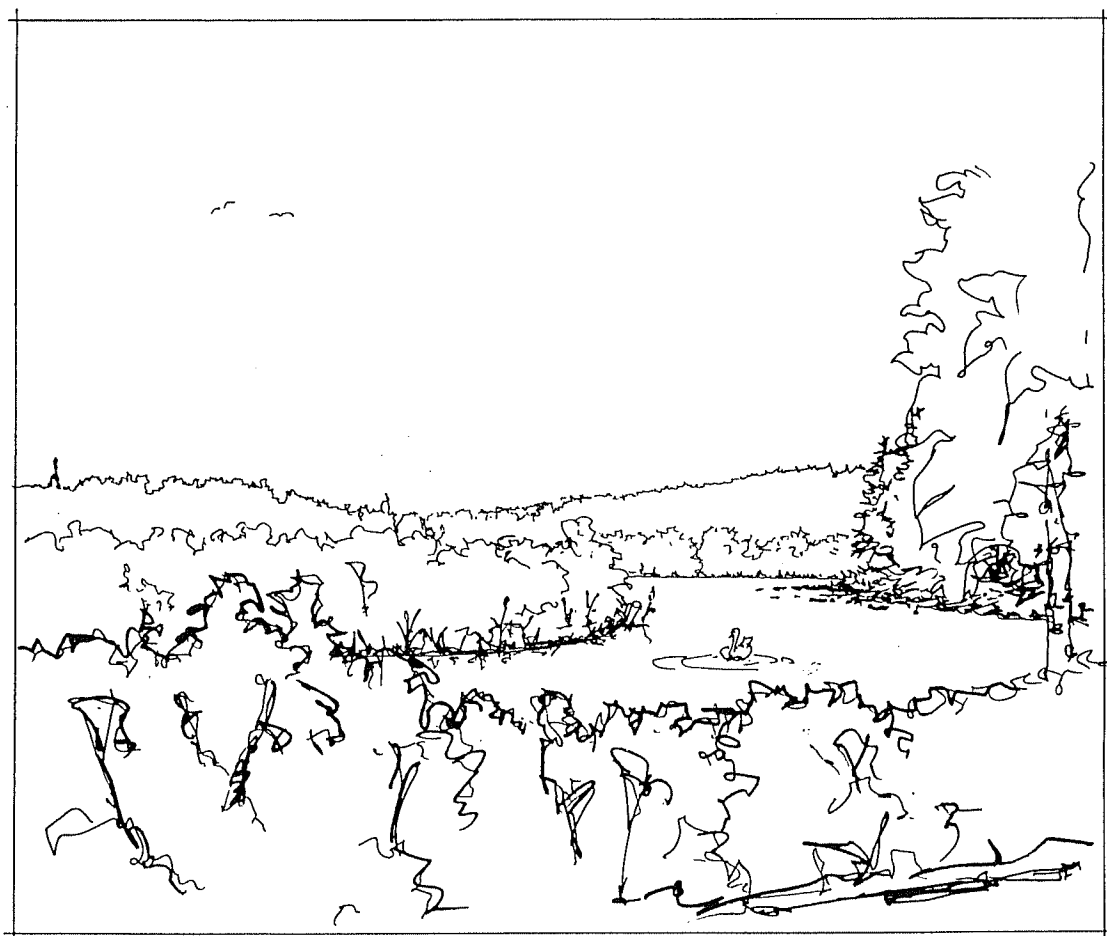
Finnhytte - Dammsjön är viktig för Garpenberg då den är den enda närbelägna större "friska" sjö som finns med möjligheter till fiske och bad. För tätorten är det också viktigt att exempelvis kyrka och skola har sjökontakt, såväl visuellt som lätt att nå.

Torrläggningalternativ

Antalet möjliga torrläggningalternativ av sjön för att kunna bryta Dammsjömalmen är stort. I princip har fyra alternativ med olika grad av torrläggning studerats enligt figur 4. Alternativ med fullständig torrläggning har inte redovisats, då detta från miljösynpunkt inte bedömts rimligt.

I alternativ A har en vall placerats utifrån en ungefärlig projicering av nu kända fyndigheter. Från miljösynpunkt är detta bästa möjliga alternativ. Från säkerhetssynpunkt är alternativet sannolikt inte möjligt att genomföra, då det förmodligen här, såväl som inom Odalfältet, finns sprickbildningar i marken. Dessa försvagningar leder, eller kan komma att leda, vatten ner till den planerade gruvan.

I alternativ B placeras en tät vall med utgångspunkt från ett antagande om sprickzoner. Det finns dock idag inte tillräcklig kunskap om zonerna. Illustrationen bygger på antagandet att sprickbildningar på samma sätt som inom Odalfältet går i nordostlig-sydvästlig riktning. I övrigt bygger detta alternativ på att få största möjliga fria vattenyta. Från miljösynpunkt är förslaget relativt bra. Om utsträckningen av det torrlagda området är acceptabelt från säkerhetssynpunkt går idag inte att bedömma.

Utsikt från en strand av Finnhytte-Dammsjön mot det "breda diket". Illustrationen visar hur det kan se ut ungefär 10 år efter det att vällen anlagts; vällen har blivit bevuxen med sly.

Alternativ C innebär att ett mindre område i anslutning till Dammsjöholmen och Kaspersholmen inte torrläggs samt att sedimenteringsdammens vall får ingå i den nya vallen som i övrigt läggs ett stycke ut från stranden. Från miljösynpunkt innebär detta förslag en låg ambitionsnivå, medan det från säkerhetssynpunkt torde vara godtagbart.

Det sista alternativet, D, är exempel på lägsta ambitionsnivå från miljösynpunkt. Enda fördelen för naturmiljön jämfört med fullständig torrläggning är att under brytningsskedet kan stränderna med befintlig strandvegetation bibehållas. Säkerhetskraven uppfylls.

Gemensamt för alla beskrivna alternativ är att den täta vallen aldrig läggs närmare stranden än ett 10-tal meter, dels för att omhänderta tillrinning och dels för att behålla strandmiljön. Avledning på annat sätt av tillrinnande vatten innebär sår i landskapet. Dessutom försvinner strandskogen, vilket innebär svårigheter att få till stånd ny sådan vid återställandet. Under hela brytningsperioden behålls vattennivån i sjön på samma nivå som idag. Alternativ C och D innebär stora insatser beträffande utplaning av massor och vegetationsavtagning inom den torrlagda delen inför återställande. Samtliga alternativ kräver stora mängder av massor för uppbyggnad av vallar. Massorna kommer sannolikt att hämtas från närområdet. Detta innebär i sig ett ingrepp i naturmiljö och landskapsbild samt att naturresurser tas i anspråk.

För alla alternativ gäller att vid utläggning av massor för valluppbyggnad kommer sjön att grumlas kraftigt. Även i torrläggningsskedet sker grumling. Konsekvenserna av slam för strandmiljön blir avsevärt mindre enligt alternativ A jämfört med alternativ D. Huruvida processvatten kan tas från sjön i olika skeden och enligt olika alternativ får studeras ytterligare.

Fiskens levnadsbetingelser och förutsättningarna för exempelvis vattenväxtlighet torde bli måttligt försämrade enligt alternativ A, medan alternativ D innebär mycket stora och negativa förändringar. Konsekvenserna för strandvegetationen är dock i stort sätt lika för alla alternativ.

När det gäller natur- och kulturmiljö samt landskapsbild är största möjliga vattenyta enligt alternativ A eftersträvarsvärd. Detta alternativ innebär också att kvaliteterna i kulturmiljölandskapet vid Norra Finnhyttan bäst behålls liksom sjökontakten för kyrka och skola. Från säkerhetssynpunkt torde dock detta alternativ inte gå att genomföra.

Möjligheterna att anlägga en badplats i Kyrkviken påverkas ej av vilket av alternativen A-C som väljs. Upplevelsemässigt torde den större sjön enligt alternativ A vara att föredra.

Ett torrläggningssalternativ enligt C eller möjligen B torde uppfylla säkerhetskraven och därmed kunna utgöra utgångspunkt för torrläggningen. I alternativ A blir påverkan på landskapet måttlig och i alternativ C påtaglig.

Torrläggningssalternativet D är bra från säkerhetssynpunkt, men får stora negativa konsekvenser på miljön.

Rekommendationer

- * Under Dammsjögruvans produktionstid ska största möjliga sjö finnas kvar och befintliga vattennivåer behållas. Efter brytningens slut ska Finnhytte - Dammsjön - vara en biologiskt fungerande sjö lika dagens, eller en sjö som utan alltför stora svårigheter kan återställas till en sådan.

- * En badplats bör åter anläggas i den sydvästra viken, Kyrkviken, där badplats fanns i början av 60-talet. Badet skulle kunna användas både av skolans elever och boende.

10 PIPARMOSSEN

Området är ett skogsområde söder om Garpenbergs skola och Smältarmossens gruva och begränsas i väster av dels väg 735 mellan kyrkbyn och herrgården dels den nordöstra stranden av Gruvsjön.

Marken är relativt plan och skogbevuxen och bebyggd med ett par gårdar varav gården Piparmossen är den ena längs vägen mot Horndal (väg 740). Vandringsleden Folkareleden, som börjar i Avesta, har här en länk från Björkhagen österut över Dammsjöberget och vidare mot Horndal. Den gamla järnvägsbanken passerar genom sydvästra delen av området. Inom området finns i nordväst utmål/givna bearbetningskoncessioner.

Den gamla järnvägsbanken skulle vara lämplig som i första hand vandringsled och binda ihop ändpunkten på Folkareledens etapp tre vid Garpenbergs herrgård med ändpunkten vid Björkhagen, i andra hand cykelled.

Skogen i nordvästra delen av området utgörs av gammal barrskog, ca 140 år, och utpekad som nyckelbiotop. Den är värdefull för vandrare på Folkareleden och som en del av skolans närområde.

Det är viktigt att närmiljön kring Folkareleden ger ett positivt intryck, och att kontakten och utblicksmöjligheten över Gruvsjön respektive Finnhytte - Dammsjön tillvaratas på bästa möjliga sätt. Området längs vandringsleden bör hållas ordnad och med vegetation i varierande art, ålder och täthet.

Rekommendationer

- * Området används huvudsakligen för skogsbruk. Skogsbruket bör bedrivas så att landskapsbilden hålls naturligt varierad dels längs vägarna 735 och 740 dels längs Folkareleden och medge utblickar över Gruvsjön respektive Finnhytte - Dammsjön.
- * Skogen i nordvästra delen av området ska skyddas och vårdas i avvaktan på en framtida biotopskyddsavgränsning av skogsvårdsstyrelsen (NVL §21 och naturvårdsförordningen §19b).
- * Enstaka ny bebyggelse kan tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse.

11 ÖRNTJÄRNSBERGET - JÄMTBOMOSSEN - RÖNNINGEN

Området är ett avlångt skogsområde från väg 735 och Lilla Bredsjön (sandmagasin) i sydväst via en vik av Stora Bredsjön, Örntjärnsberget och Jämtbomossen upp till gårdslämningen Rönningen i nordost. Skogsområdet gränsar i sydost mot bostadsbebyggelsen i Garpenbergs samhälle och utgör en förlängning av det primära närreklamationsområdet med Kuppdammen och elljusspåret.

Genom området passerar norrut väg 746 mot Dormsjö och vägen mot Gransjögruvan och Hummelbofäbodarna.

Ovanför gården Simas, norr om Kaspersbo, finns rester av ett gammalt kulturlandskap uppmärksammat i ängs- och betesmarksinventeringen. Området lider av den upphörda hävden, men med relativt små medel skulle ursprungsvärdena till stor del kunna åter-skapas.

För att höja Garpenbergs attraktionskraft som bostadsort är det viktigt att bevara och förstärka kvaliteterna hos detta närrekreationsområde .

Rekommendationer

- * Området används för friluftslivet. Ingen ny spridd bebyggelse bör tillkomma.
- * Området används för skogsbruk. Skogsbruket bör bedrivas med hänsyn till friluftslivets intressen, framför allt bör stora sammanhängande avverkningsytor undvikas.
- * Skog som gränsar mot bebyggelse har ett värde både som klimatskydd och visuell begränsning av tätortsrummet, under förutsättning att den tillåts vara flerskiktad och utveckla bryn. Skogsbruket bör därför bedrivas med hänsyn till detta intresse.
- * Inom kulturlandskapet norr om Kaspersbo bör efter röjning, gallring och slåtter hävden återupptas.

12 KUPPDAMMEN - LÅNGBRO

Området är ett relativt flackt skogsområde som sluttar ner mot Kuppdammen och Jämtbo gård. Det är ett primärt närrekreationsområde till bostadsbebyggelsen i Garpenbergs samhälle. I skogen finns ett elljusspår för motion och en allmän badplats ligger vid Kuppdammen.

Området begränsas i söder av hedemoravägen (väg 735), i väster av Lilla Bredsjön (sandmagasin) och området 11, sträcker sig i norr till och med Jämtbo gård och gränsar med Kuppdammen i öster mot bostadsbebyggelse i Garpenbergs samhälle. Inom området finns utmål/bearbetningskoncessioner.

Skog som gränsar mot bebyggelse har ett värde både som klimatskydd och visuell begränsning av tätortsrummet, under förutsättning att den tillåts vara flerskiktad och utveckla bryn. Skogsbruket bör därför bedrivas med hänsyn till detta intresse.

Skogsbruket bör bedrivas med hänsyn till friluftslivets intressen, framför allt bör stora sammanhängande avverkningsytor och skogsmaskinvägar undvikas. Betingelserna för motion längs elljusspåret och övrig skogsmark samt för bad och lek vid Kuppdammen bör säkerställas och utvecklas. Det är av stor kvalitet för landskapsbilden att vegetation tillåts vara varierad till täthet, ålder och arter.

Rekommendationer

- * Området används för rekreation. Ingen ny bebyggelse bör tillkomma annat än i direkt anslutning till befintliga hus vid Jämtbo gård. Inga ingrepp från gruvverksamhet såsom upplag, täkter eller dyligt bör tillåtas.

- * Området används för skogsbruk. Skogsbruket ska bedrivas med hänsyn till intilliggande bebyggelse och närrecreation, framför allt bör stora sammanhängande avverkningsytor undvikas. (21§ SVL).
- * Anläggande av kommunalt naturreservat bör övervägas i samarbete med Boliden, för att säkerställa möjligheterna till närrecreation och friluftsliv.

13 LILLA BREDSJÖN

Lilla Bredsjön är ett äldre sandmagasin, som inte längre är i bruk. Den tidigare sjön är helt igenfylld av deponerad anrikningssand. Magasinet avgränsas av vallar för att hindra avvattning till omgivningarna. Avvattningen sker via bäck till Ryllshytttemagasinet och sen vidare ner till Gruvsjön.

I en utredning som gjorts av Dalälvsdelegationen föreslås att deponin täcks över med exempelvis morän för att förhindra urlakning av tungmetaller. Idag finns ingen som är villig att ta på sig ansvaret för övertäckning. I avvaktan på att en lösning för slutlig efterbehandling kan uppnås, använder kommunen en mindre del av ytan för deponi av slam från Garpenbergs reningsverk. Detta slam måste deponeras eftersom det innehåller tungmetaller. Slammet har bidragit till att få igång viss växtlighet i området. För att hindra framtida läckage av tungmetaller från området måste dock övertäckning ske av täta material.

Rekommendationer

- * Området ska täckas så att framtida läckage av tungmetaller hindras.
- * Åtgärder, som kan skada invallningen, får inte vidtas. Det gäller t ex schaktning och grävning. När ett täckskikt av morän har anlagts i framtiden måste även det skyddas från dylika ingrepp.
- * Framtida markanvändning kan vara skogsbruk, som bedrivs utan markberedning eller andra åtgärder som kan skada markskiktet.

14 KONGSJÖN

Området är ett delvis kuperat skogsområde med den stora sankmarken Kongsjön i mitten. I norr gränsar området mot hedemoravägen (väg 735), i öster mot Garpenbergsgruvan och i söder mot Ryllshytttemagasinet och dessa avrinningsområde.

Området används för skogsbruk.

Väg 738 går genom området från hedemoravägen söderut förbi Ryllshyttan mot Brattfors och Persbo. Högspänningsledningar passerar i öst- västlig riktning.

Sydväst om Garpenbergsgruvan ligger en bebyggelsegrupp, Hagen i Ryllshyttan. Inbäddad i hög granskog ligger här åtta stycken bostadshus, gruppbebyggelse lika den i Gruvgården. Varje hus har sin egen kulör. Sydväst om denna husgrupp ligger en äldre gård.

Bebyggelsen i Hagen är ansluten till en kommunal slamavskiljare, som skulle behöva kompletteras med en efterföljande reningsanläggning.

I den södra delen av området ligger även parkeringsplatsen till slalombacken, Ryllshyttebacken.

Rekommendationer

- * Området används för skogsbruk. I anslutning till slalombacken bör skogsbruket bedrivas med hänsyn till friluftslivet.
- * Inga nya bostadshus bör tillkomma inom eller i direkt anslutning till den befintliga husgruppen i Hagen i Ryllshyttan. Ändringar, utbyggnader m m i den befintliga bebyggelsegruppen bör ske på sådant sätt att områdets karaktär bibehålls. Reningen av avloppet från bostäderna bör förbättras.

15 RYLLSHYTTEMAGASINET

Området består av Ryllshyttsjön, numera sanddeponiområde för pågående gruvdrift, och det låglänta delvis skogbeklädda området österut kring dess avvattning genom Valbäcksdammen, förbi Tappdammen och Myrdammen ut till Gruvsjön. Området är starkt påverkat av både pågående gruvverksamhet samt forna tiders gruvverksamhet.

Ryllshyttemagasinet tar hand om all anrikningssand från anrikningsverket som går till deponering. Anrikningssanden pumpas tillsammans med gruvvatten i rörledningar ovan mark från Garpenbergsgruvan upp till Ryllshyttemagasinet. Till magasinet pumpas årligen cirka 400 kton anrikningssand vilket motsvarar cirka 280 000 m³. Sandmagasinet består av två delar, en torr sanddeponeringsdel i väster och en våt klarningsdel med öppen vattenyta i öster. Sand- och klarningsmagasinet rymmer totalt 14 miljoner m³.

När magasinet är fullt utnyttjat ska klarningsdelen även i fortsättningen hållas vattentäckt med ett minsta vattendjup på 1,35 meter genom att befintliga valldammar förstärks och höjs. Boliden har nyligen lämnat in ett förslag till efterbehandlingsplan för den västra delen av magasinet, som länsstyrelsen ska pröva. Boliden vill för den västra delen höja grundvattennivån till marknivån och inte täcka med morän som tidigare har diskuterats.

Inom området finns även äldre sandmagasin vid Tappdamarna.

Genom området går väg 738 från väg 735 söderut mot Brattfors och Persbo. Bebyggelse finns dels vid Nygården, dels en större industribyggnad vid Ryllshytttegruvan. Tillfart till slalombacken Ryllshyttebacken och dess dalstation med servering ligger i anslutning till bäcken, som rinner från magasinet till Gruvsjön. Lift och nerfarten ligger inom område 16 Ryllshyttan - Bergsänget.

Förutom själva sanddeponiområdet, så ligger området inom riksintresseområde nr K37, som här avser lämningar efter gruvor och hyttplatser. Bl a finns i områdets östra del lämningar efter ett hyttområde med slaggvarp och direkt öster om Ryllshyttsjön ligger den nedlagda Ryllshytttegruvan.

Slaggförekomster och andra fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Rekommendationer

- * Ingen ny bostadsbebyggelse tillåts. Enstaka komplettering vid Nygården kan eventuellt ske.
- * Åtgärder som kan skada Ryllshytttemagasinet invallning får inte vidtas. Det gäller särskilt schaktning och grävning.
- * Efterbehandlingen av Ryllshytttemagasinet bör inriktas på att återskapa så stor del naturmark som möjligt. Framtida markanvändning bör vara skogsmark, som kan beträdas men med restriktioner för markbearbetning eller andra åtgärder som kan skada underskiktet.
- * Tappdamarna behöver täckas så att framtida läckage av tungmetaller hindras.
- * Förändringar i gruvprocessen bör utformas så att de inte medför negativ inverkan på den närbelägna Ryllshyttebackens verksamhet.

16 RYLLSHYTTAN - BERGSÄNGET

I detta kuperade skogsområde ligger Ryllshyttan, Nygårdstjärnen och en del av Prästberget. Från väg 735 går väg 738 söderut genom området mot Brattfors och Persbo. Området gränsar i norr mot Ryllshytttemagasinet och dess avvattningsområde ut till Gruvsjön och i öster mot Gruvsjöns västra strand.

Bebyggelse finns bara i form av några hus i den gamla hyttbyn Ryllshyttan.

Inom området finns en slalombacke, Ryllshyttebacken, med 1 nedfart, backlängd på 200 meter och nivåskillnad på 50 meter. Den har en liftanläggning, snökanoner och belysning. Slalombackens dalstation ligger inom område 15 och har en stuga med servering. Parkering och tillfart till dalstationen ligger inom område 14. Inom området finns utmål/givna bearbetningskoncessioner.

Det är viktigt för garpenbergsborna, inte minst ungdomen, att ha en slalombacke i direkt anslutning till bostadsbebyggelsen i samhället.

Kulturmiljö

Större delen av området ligger inom riksintresseområde K37, som här avser lämningar efter en mängd gruvor och hyttplatser såsom Sjögruvan och hyttbyarna Ryllshyttan och Bergsänget. Bergsänget, där ingen bebyggelse finns kvar, har en gång i tiden tillhört Gudsberga kloster och i flera århundraden fram till år 1935 varit prästboställe. Då uppfördes en ny prästgård i norra Finnhyttan. Inom området finns också en trefaldighetskälla och ett kalkbrott.

Slaggförekomster och andra fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Rekommendationer

- * Eventuell ny bebyggelse bör endast tillåtas i anslutning till befintlig bebyggelse i Ryllshyttan.

- * Området används för skogsbruk. Skogsbruket ska bedrivas med hänsyn till intilliggande bebyggelse och slalombacken med dess anläggningar.

17 GRUVSJÖN

Området utgörs av Gruvsjön, en dämd sjö som är föroreningsbelastad från framförallt äldre tiders gruvhantering. Urlakning från äldre sandmagasin, avfall från äldre tiders gruvhantering som slagg och varp samt process- och dagvatten från Odalfältet och Ryllshyttmagasinet medför utsläpp av bland annat zink, koppar, bly och kadmium. Den norra delen av Gruvsjön är dels torrlagd sedan mitten av 40-talet och ingår i Odalfältet, dels invallad och utgör utjämningsmagasin. I utjämningsmagasinet samlas länshållningsvatten upp från den norra torrlagda delen av Gruvsjön. Detta vatten återanvänds i gruvprocessen och vattennivån ligger i allmänhet något lägre än i Gruvsjön. Invallningen är anlagd utan tanke på landskapsanpassning. Sjön avvattnas åt söder via Garpenbergsån.

Gruvsjön tar idag emot avloppsvattnet från Garpenbergs tätort. Endast kemisk rening genomförs vid reningsverket då sjön anses vara tillräckligt stor recipient att kunna ta emot avloppsvattnet utan biosteg.

Någon kalkning har ej utförts i sjön, och planeras ej heller. Mätningar visar att pH ligger ganska konstant kring 7 och alkaliniteten över 0.3, vilket tyder på att sjön inte är påverkad av försurning.

Fiske sker ogärna i Gruvsjön, vilket torde bero på kännedom om vattnets tungmetallpåverkan. Detta innebär i sin tur att fiskets kvalitet blir sämre genom uteblivet fisketryck.

Föroreningssituationen får inte försämrats i framtiden, utan måste tvärtom förbättras.

Fortsatt provfiske och vattenprovtagning sker för att kunna få fram huruvida sjön går mot ett tillfrisknande, och vilka åtgärder som kan vidtagas från fiskesynpunkt för att förbättra fiskets kvalitet.

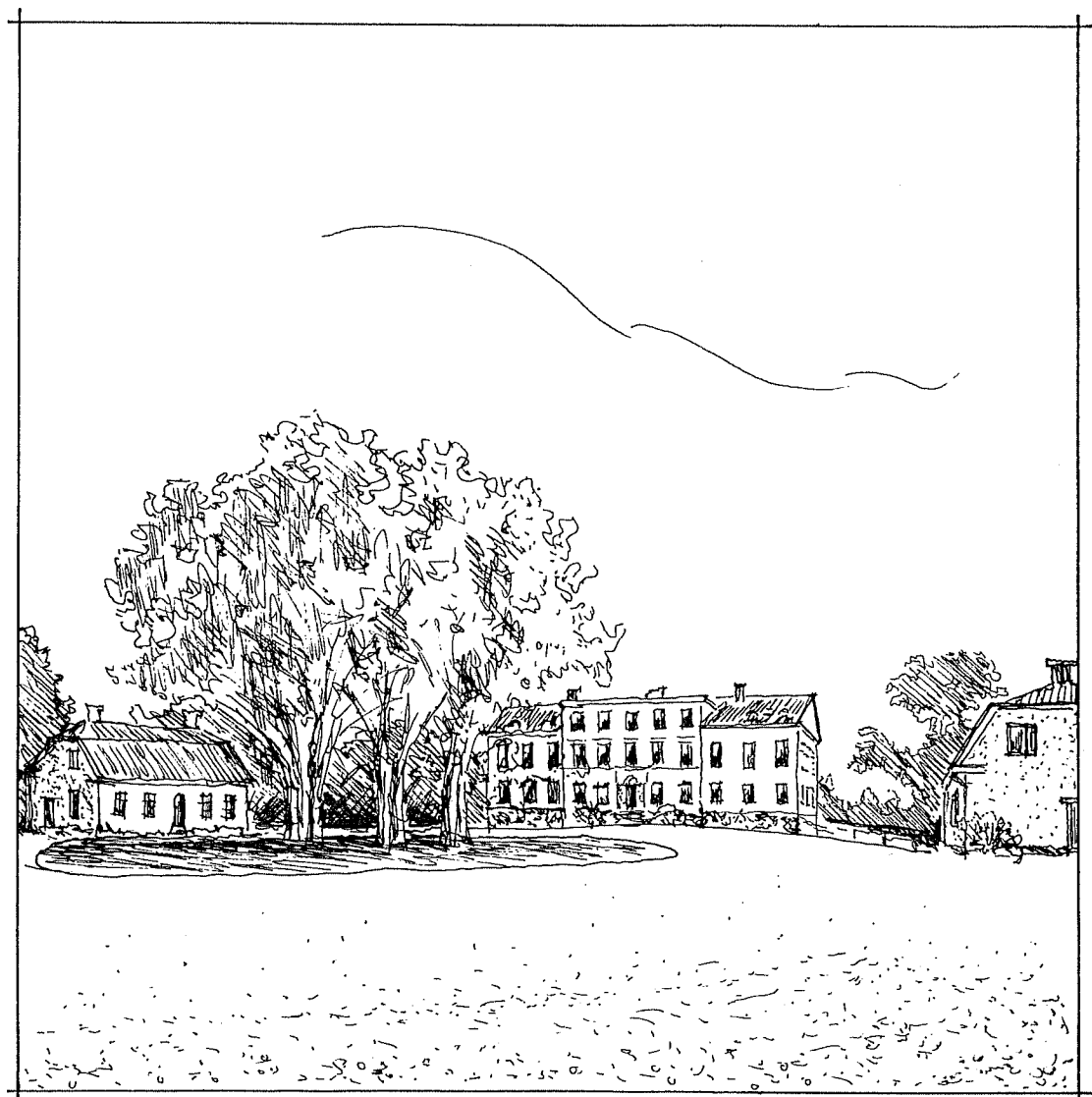
Generellt strandskydd gäller för Gruvsjön.

Rekommendationer

- * Gruvsjöns vattenkvalitet får inte försämrats. Åtgärder ska vidtas för att minska tillförseln av föroreningar främst från äldre sandmagasin och varpområden.
- * Vallen mot utjämningsmagasinet bör landskapsanpassas genom mer naturlig form, t ex genom breddning på en del ställen samt plantering.

18 GARPENBERGS GÅRD

Området är ett bebyggelse- och kulturområde kring den historiska platsen Garpenbergs gård vid Gruvsjöns södra strand. Det är ett flackt område med barrskog i norr och väster, medan den östra delen har gles lövskog och öppen jordbruksmark. Från Gruvsjön rinner här Garpenbergsån söderut och breder ut sig i några dammar för att sedan fortsätta i slättlandskapet ner till sjön Åsgarn. Den nordligaste dammen, Herrgårdsdammen, ligger inom området.

Garpenbergs herrgård med två av flyglarna

Vid Herrgårdsdammens norra ände ligger Garpenbergs herrgård, uppförd till Garpenbergs bruk. Det är Dalarnas största herrgård och huvudbyggnaden med tre flygelbyggnader, som ligger i en liten park har sedan 1915, då staten nyligen hade köpt in Garpenbergs bruk med mark och byggnader, nyttjats av Skogshögskolan. Här finns också en mängd gamla bruksbyggnader av olika sort, som nyttjas av Skogshögskolan, bl a ett sågverk. Bland Skogshögskolans nya byggnader från 1975 kan nämnas institutionsbyggnaden med undervisningslokaler, en plantförsöksstation, ett gästhotell med 30 st dubbelrum och 60 st elevbostäder, i rum typ studentkorridor. Dessutom finns garage och verkstäder. Vidare finns ett flerbostadshus, typ radhus, byggt år 1956 med 13 pensionärlägenheter och ett villaområde med ett tiotal hus från 1950-talet intill ett par äldre bostadshus. Öster om Herrgårdsdammen ligger inspektorbostaden från 1730-talet och en större stenbyggnad som tidigare varit revirkontor. Dessutom finns inom området ett par enstaka gårdar.

Väg 735 går i nord-sydlig riktning genom området liksom den gamla järnvägssträckningen. Från Garpenbergs herrgård går mot sydväst väg 732 mot Pålshenning. Norr om väg 732 ligger Skogshögskolans arboretum, och söder om arboretet finns en gammal granskog utpekad som nyckelbiotop. I områdets norra hörn ligger en skjutbana vid Gruvsjöns strand. I det västra skogsområdet fanns ett elljusspår som revs för cirka 5 år sedan. Söderifrån kommer vandringsleden Folkareledens etapp tre öster om Herrgårdsdammen och slutar vid Garpenbergs herrgård. En lämplig fortsättning för Folkareleden norrut vore på den gamla järnvägsbanken längs Gruvsjön. Här finns ett brukningscentrum som utnyttjar jordbruksmarken i område 19.

Undervisningen vid Skogshögskolan upphörde sommaren 1996 och verksamheten ska vara helt avvecklad i mars 1997.

Av flerbostadshusets 13 lägenheter är mer än 2/3 tomma i början av 1996.

För villaområdet finns en gällande byggnadsplan från 1953 med några obebyggda tomter. Någon vägförening eller samfällighet har ej bildats för skötseln av vägarna inom planområdet. Idag sköts vägarna inom Garpenbergs gård av flera olika enskilda väghållare.

Bebyggelsen kring Garpenbergs gård är samlad bebyggelse enligt PBL.

För Brattfors finns områdesbestämmelser.

Längs Garpenbergsån gäller generellt strandskydd.

Kulturmiljö

Området är av riksintresse (område K37). Malmbearbetning har förekommit här i flera hundra år. Här låg Herrhyttan i början av 1500-talet. På 1550-talet byggdes en kungsgård vid platsen för nuvarande herrgården och samtidigt anlades Garpenbergs kopparbruk vid Gruvsjöns södra strand. Malmen kom framför allt från Garpenbergs odalfält. I slutet av 1500-talet byggdes en järnhytta och stångjärnsmedja. Vid mitten av 1600-talet övergick Garpenbergs bruk i privat ägo för att 1913 åter bli statlig egendom.

Stora områden med framförallt kopparslagg och -varp, som är fornlämningar, finns längs Gruvsjöns strand och längs Garpenbergsån. Här finns bl a en hyttruin, ett kolhus och andra vackra gamla bruksbyggnader av slaggtegel, en del putsade. Väg 735 passerar över Garpenbergsån på en gammal stenvalvsbro strax norr om herrgårdsparken.

Herrgårdens huvudbyggnad uppfördes 1801 efter ritningar av C. C. Gjörwell och stod färdiginredd 1805. Flygelbyggnaderna är äldre, troligen från 1760-talet. Herrgården restaurerades 1976 i samband med Skogshögskolans expansion och är statligt byggnadsminnesmärke.

Fornlämningarna är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Herrgårdsparken

Utemiljön kring Garpenbergs herrgård, huvudsakligen gräsytor, en del träd, vägar och slingrande gångar, har delvis sitt ursprung från den tidigare kungsgårdens trädgårdsanläggning, vilket framgår av en karta från 1778. I samband med herrgårdsbygget 1801 anlades en park i den tyska trädgårdsstilen, en blandning av engelsk park, renässans och barock. En karta från 1855 indikerar engelsk stil söder om herrgården, ett barockinslag norr om och renässanspåverkan i väster. Av detta finns idag den landskapsinspirerade anläggningen i söder kvar genom gångstråken och broförbindelsen ut till ön i Herrgårdsdammen. Där ligger också en gammal kägelbanebyggnad, som uppfödes 1790 väster om Herrgården och flyttades omkring 1980 till nuvarande plats. Herrgårdsparkens entréparti har kvar mycket av den ursprungliga karaktären.

Rekommendationer

- * Kulturminnesvårdens intressen bör prioriteras inom området.
- * Den äldre bebyggelsen kring herrgården bör bevaras och vårdas.
- * Ny bebyggelse kring Garpenbergs herrgård bör regleras genom detaljplan.
- * Eventuell ny bebyggelse i herrgårdens omgivningar bör anpassas väl beträffande utformning och placering.
- * Befintliga dammanläggningar bör bevaras och vårdas.
- * I och omkring vattenområdena samt i närheten av slaggförekomster och andra lämningar bör ny bebyggelse och andra exploateringsföretag undvikas.
- * I området mellan Garpenbergs gård och Hässhytan respektive Rafshytan bör ingen ny bebyggelse tillkomma med hänsyn till det öppna jordbrukslandskapet.
- * Eventuella förändringar av själva herrgårdsparken bör utföras målmedvetet, så att den stomme som fortfarande finns inte förstörs.
- * Befintligt jordbruksområde bör bevaras.
- * Den gamla järnvägsbanken är från sågverket och norrut lämplig som i första hand vandringsled och en länk i Folkareleden, i andra hand även cykelled. Det är viktigt att närmiljön kring Folkareleden ger ett positivt intryck, och att kontakten och utblicksmöjligheten över Gruvsjön tillvaratas på bästa möjliga sätt. Området längs vandringsleden bör hållas ordnad och med vegetation i varierande art, ålder och täthet.
- * Det utpekade skogspartiet söder om arboretet ska skyddas och vårdas i avvaktan på en framtida biotopskyddsavgränsning av skogsvårdsstyrelsen (NVL §21 och naturvårdsförordningen §19b). Det är viktigt att arboretet blir tillgängligt för allmänheten.

- * Väg 735 förbi Garpenbergs gård bör betraktas som ett turiststråk, vilket innebär att skogsbruket bör bedrivas så att ett attraktivt landskap med naturlig mångfald omger vägen.

19 HÄSSHYTTAN - RAFSHYTTAN

Området omfattar skogs- och åkermark kring Hässhyttan, Rafshyttan, Buskbo och Markusbo och gränsar i väster mot Gruvsjöns östra strand och området kring Garpenbergs gård.

Området är flackt och skogbevuxet, men kring Markusbo och Buskbo öppnar sig landskapet med odlings- och betesmarker. Väg 735 från kyrkbyn förbi Garpenbergs gård liksom gamla järnvägsbanken går i nord-sydlig riktning genom området. Bebyggelse finns vid Markusbo och Buskbo liksom i de gamla hyttbyarna Hässhyttan och Rafshyttan. Genom området är Folkareleden tänkt att gå; en lämplig sträckning är på den gamla järnvägsbanken.

Jordbruksmarken brukas från ett större brukningscentrum i Garpenbergs gård.

Det är viktigt att närmiljön kring Folkareleden ger ett positivt intryck. Vandringsleden bör vara väl skyltad med fina utblickar.

Kulturmiljö

Området ligger inom riksintresseområde K37, där hyttbyarna Hässhyttan och Rafshyttan särskilt nämns bland flera hyttområden med lämningar av slagghvarp. Ett vaskverk har funnits i områdets nordvästra hörn vid Gruvsjöns strand.

Slagghvarp och andra fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Rekommendationer

- * Områdesbestämmelser bör upprättas till stöd för de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna på Hässhyttans hyttområde. Detta för att höja lovpunkten för tillbyggnad, omfärgning och andra yttre förändringar samt rivning av byggnader.
- * Enstaka nybyggnad kan tillåtas i hyttbyarna Hässhyttan och Rafshyttan om den anpassas väl, vad gäller utformning och placering, till den befintliga miljön.
- * I området mellan Garpenbergs gård och Hässhyttan respektive Rafshyttan bör ingen spridd bebyggelse tillkomma med hänsyn till det öppna jordbrukslandskapet.
- * Befintlig öppen jordbruksmark bör bevaras.
- * Den gamla järnvägsbanken är lämplig som i första hand vandringsled och en länk i Folkareleden, i andra hand även cykelväg.
- * Området används för skogsbruk. Skogsbruket bör bedrivas med hänsyn till friluftslivets intressen, framför allt bör stora sammanhängande avverkningsytor undvikas.

Väg 735 förbi Garpenbergs gård bör betraktas som ett turiststråk, vilket innebär att skogsbruket bör bedrivas så att ett attraktivt landskap med naturlig mångfald omger vägen.

20 BRATTFORS - PERSBO

Området gränsar i norr mot områdena kring Garpenbergs gård och är en fortsättning söderut på kulturlandskapet kring Garpenbergsån från Herrgårdsdammen via Tallbodammen och Brattforsdammarna och sedan ut i det öppna landskapet förbi Persbo. Tallbodammen och Brattforsdammarna är delvis igenväxta och behöver åtgärdas, så att öppna vattenspeglar återskapas.

Det är ett relativt flackt skogsområde med små odlingsytor vid Garhyttan och väster därom. Kring Persbo och vidare söderut breder det öppna jordbrukslandskapet ut sig. Stationsberget i väster sluttar ner mot före detta stations- och bruksbyn Brattfors. Väg 735 från kyrkbyn förbi herrgården och väg 738 väster om Gruvsjön förbi Ryllshyttan går samman vid Brattfors och fortsätter söderut genom Persbo vidare mot Fors. Från Brattfors går väg 737 österut mot Horndal. En kraftledning går i nord-sydlig riktning genom området och en gren av den följer horndalsvägen österut.

I Brattfors finns stationshuset kvar. Där finns också äldre bostadshus och en liten kraftstation. I Garhyttan finns två äldre bostadshus, ett par gamla bruksbyggnader. AssiDomän har dessutom här en uppställningsplats för skogsmaskiner med garage/verkstad. I Tallbo finns ett äldre stenhus som enda bostadshus. Persbo är en jordbruksby med ett 15-tal gårdar, varav bebyggelsen längst i norr har en sammanhållen småskalighet. Längs väg 735 genom byn finns en rad gårdar. Bebyggelse finns också upp på västslutningen och kring gamla järnvägsbanken.

Den gamla järnvägsbanken sträcker sig här i nord-sydlig riktning. Söderifrån och upp till Brattfors är järnvägen idag en smal väg som är lämplig som vandrings- och cykelled. Vandringsleden Folkareledens etapp tre kommer in i området österifrån vid Tallbo och fortsätter längs Tallbodammen norrut förbi Garhyttan till Garpenbergs herrgård.

Det är viktigt att närmiljön kring Folkareleden ger ett positivt intryck. Vandringsleden bör vara väl skyltad med fina utblickar.

Inom området finns ett i ängs- och betesmarksinventeringen utpekat intresseområde, Stenbecks triangel. Objektet utgörs dels av idag betad fuktig och tuvig före detta ängsmark, dels av en slåtteräng som sedan 1991 årligen slåttras av Naturskyddsföreningen i Hedemora.

AssiDomän redovisar tre nyckelbiotoper inom området: sydost Tallbo, söder Brattfors bruk och nordväst Brattfors. Området sydost Tallbo är ett relativt stort barrskogsområde och innehåller bland annat lågor. Söder om Brattfors bruk finns ett parti med mäktig granskog med inslag av asp, al och björk; även här med lågor. Nordväst om Brattfors finns ett objekt med grov alskog.

Kring Persbo finns ett större sammanhängande jordbruksområde med ett brukningscetrum.

Pågående jordbruk är viktigt inte bara som näring, utan också för att kunna behålla kvaliteter inom natur- och kulturmiljövårdens samt landskapsbildens intresseområden. Detta gäller särskilt den södra delen av Persbo.

Skogsbruket bör bedrivas med hänsyn till friluftslivets, natur- och kulturmiljövårdens samt landskapsbildens intresseområden; framför allt bör stora sammanhängande avverkningsytor och skogsmaskinvägar undvikas.

Längs Garpenbergsån gäller generellt strandskydd.

Kulturmiljö

Området är av riksintresseområde för kulturmiljön (K37). Det är kulturlandskapet och lämningar längs Garpenbergsån som är värdefulla att bevara. Från Garhyttan i norr vid Herrgårdsdammens södra ände ner till och med Persbo finns en mängd lämningar från malmförädling och metallbearbetning som pågått här i flera århundraden. Dammanläggningar, hytt- och hammarområden med slagggvarp samt byggnader och ruiner vittnar om att detta område i samverkan med traktens gruv- och bruksanläggningar var en betydelsefull del av södra Dalarna.

I Garhyttan har bl a funnits en garhytta, som anlades på 1640-talet, för bearbetning av koppar. Idag finns lämningar efter ett hyttområde, en vacker stenbyggnad, som blev smedja på 1860-talet där ett vattenhjul drev en stångjärnshammare. Här finns också ett par gamla gårdar. Mellan Garhyttan och Tallbodammen finns ett hyttområde med slagggvarp och vid Tallbo finns ett hammarområde och ett äldre bostadshus av sten.

I Brattfors finns ruinen efter ett kolhus hörande till Brattfors bruk som blomstrade i slutet av 1800-talet. Här finns stationshuset, som är byggt i nationalromantisk anda till den nya järnvägen från Fors 1905 och är väl bevarat. Järnvägen är uppriven sedan 1960-talet. I Persbo har bl a funnits en kopparhytta, som var i gång vid mitten av 1500-talet, idag finns lämningar efter hytt- och hammarområden i form av byggnader och ruiner. Fornlämningarna är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Rekommendationer

- * Områdesbestämmelser bör upprättas till stöd för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Garhyttan och Tallbo. Detta för att höja lovpunkten för tillbyggnad, omfärgning och andra yttre förändringar samt rivning av byggnader.
- * Ny bebyggelse, anläggningar eller andra exploateringsföretag bör inte tillkomma i eller omkring vattenområdena eller i närheten av fornlämningarna inom området.
- * Enstaka nya byggnader kan uppföras i anslutning till befintlig bebyggelse. Ny bebyggelse ska lokaliseras så att jordbruksdriften inte hindras.
- * Den gamla järnvägsbanken är lämplig som i första hand vandringsled och en länk i Folkareleden, i andra hand även cykelväg.
- * Tallbodammen och Brattforsdammarna bör vårdas och rustas upp.
- * Stenbecks triangel bör skyddas och hävdas.
- * Skogsbruket ska bedrivas med hänsyn till natur- och kulturmiljövårdens samt friluftslivets och landskapsbildens intresseområden.
- * De utpekade nyckelbiotoperna skyddas och vårdas i avvaktan på en framtida biotopskyddsavgränsning av skogsvårdsstyrelsen (NVL §21 och naturvårdsförordningen §19b).

B PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

B1 ALLMÄNNA INTRESSEN

BEFOLKNING

Vid årsskiftet 1995/96 bodde ca 610 personer i själva tätorten och cirka 60 personer i Garpenbergs gård samt ytterligare ett 60-tal personer i byarna och gårdarna som ligger inom översiktsplaneområdet.

Jämfört med befolkningsfördelningen i hela kommunen bor det en större andel yngre i Garpenbergs tätort; det gäller särskilt åldersgruppen 10-19 år. Andelen äldre över 50 år är lägre än för övriga delar av kommunen (se figur 5a).

Sedan 1984 har befolkningen i Garpenbergs tätort minskat med cirka 190 personer (ca 23 %). Jämför man i stället med 1975 stannar befolkningsminskningen på cirka 100 personer. I början på 80-talet skedde en kraftig befolkningsökning i Garpenberg och under början på 90-talet har det i stället skett en kraftig befolkningsminskning i tätorten (se figur 5b). Under de senaste tio månaderna 1996 har befolkningen i Garpenbergs tätort minskat med ytterligare 35 personer.

BOSTÄDER

År 1990 fanns i Garpenbergs tätort 217 småhus och 130 lägenheter i flerbostadshus. Hedemorabostäder ägde 60 lägenheter och cirka 50 lägenheter var bostadsrätter. Ett 50-tal lägenheter finns i Garpenbergs centrum.

Av bostadsbeståndet är cirka 20 % byggt under perioden 1981-1985, då byggdes 22 småhus och 44 flerfamiljslägenheter. Inga nya bostäder har tillkommit efter 1986. En mycket stor andel av bostäderna (omkring 40 %) är uppförda under perioden 1941-1960. Endast 12 % av bostäderna finns i byggnader äldre än 1930 (se figur 6).

I Garpenbergs tätort har drygt 60 % av lägenheterna/småhusen tre eller fler rumsenheter.

Idag finns ett stort antal outhyrda lägenheter och många småhus och bostadsrättslägenheter är till salu. Cirka 35 % av Hedemorabostädernas lägenheter är tomma.

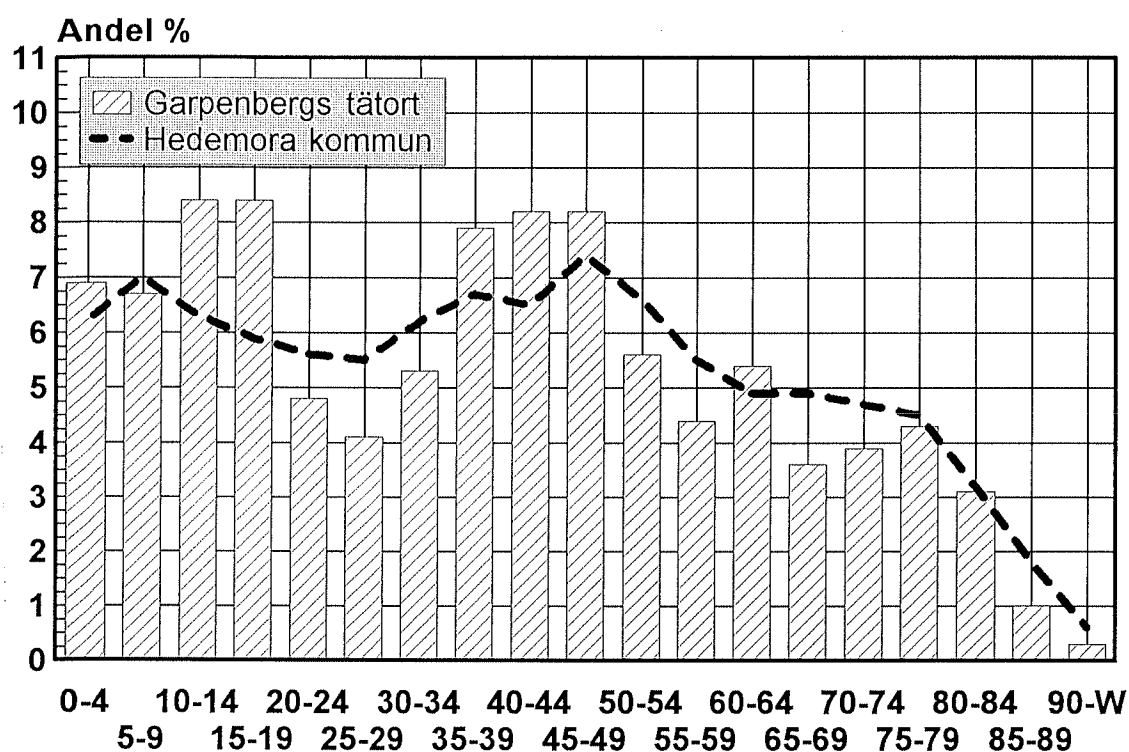
FÖRVÄRVSARBETE OCH NÄRINGSLIV

De största arbetsgivarna i Garpenberg är Boliden Mineral och kommunen. Skogshögskolan, som tidigare var den näst största arbetsgivaren, håller på att avvecklas.

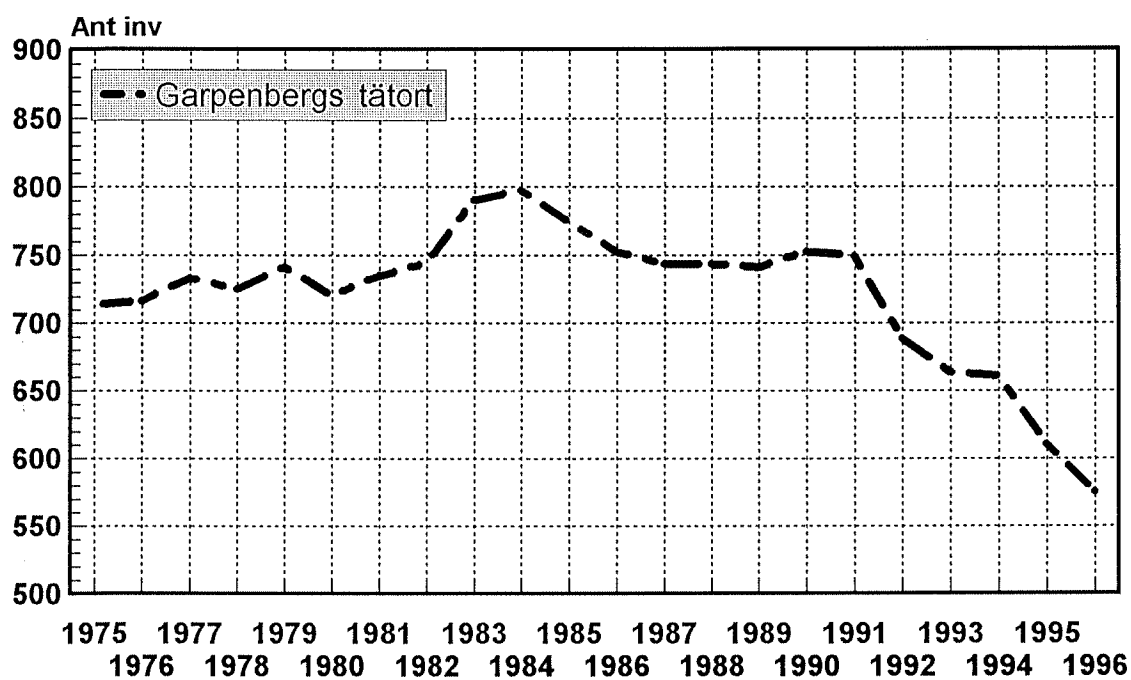
Kommunen har ett 30-tal anställda inom planområdet, dels inom skola och barnomsorg och dels inom äldreomsorgen.

Utöver dessa arbetsplatser finns ett flertal arbetstillfällen inom servicenäringar och entreprenadföretag.

Av de boende i Garpenbergs tätort var 269 personer förvärvsarbetande år 1994. Av dessa pendlade 169 personer till arbetsplatser utanför orten. Ett flertal pendlar till den närbelägna Dormsjöskolan, som har cirka 80 arbetsplatser. Samtidigt inpendlade

FIGUR 5a BEFOLKNINGSFÖRDELNING 1995

FIGUR 5b BEFOLKNINGSUTVECKLING 1975-1996

175 personer till arbetsplatser i Garpenberg tätort. För övriga delar av planområdet finns ännu ingen statistik över sysselsättning och pendling.

Etablering av småindustri och andra verksamheten i Garpenbergsområdet underlättas om det finns tillgång till planlagd mark för industriverksamhet.

Gruvbrytning (Boliden Mineral)

Gruvdriften i Garpenberg bedrivs sedan 1957 av Boliden Mineral Aktiebolag och omfattar Garpenbergsgruvan och Garpenberg Norra.

I Garpenbergsgruvan bryts malm med koppar, bly, zink, silver och guld, medan malmen i Garpenberg Norra innehåller zink med inslag av bly och silver. Produktionen i Garpenbergsgruvan är ca 320 kton/år och i Garpenberg Norra ca 480 kton/år. Malmen från de båda gruvorna anrikas i anrikningsverket som ligger i anslutning till Garpenbergsgruvan. Årsomsättningen är ca 300 miljoner kronor. Antalet anställda i Garpenberg är knappt 300 personer, varav ett 20-tal är kvinnor.

Utifrån bedömningen av befintliga malmtillgångar bedöms gruvdriften i Garpenberg kunna bedrivas i minst 20-25 år till. För att säkerställa fortsatt gruvdrift krävs dock öppnande av Dammsjögruvan. Även Tyskgårdsmalmen kan komma utvinnas.

Skogshögskolan

I Garpenbergs gård ligger Skogshögskolan, som är en del av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Här har bedrivits utbildning för första årskursen av jägmästare. Ett antal forskare har också varit knutna till skolan. I början av 1996 var antalet elever 70 st och personalen inkl forskare uppgick till ca 130 personer.

Undervisningen upphörde sommaren 1996 och verksamhet i Garpenberg ska vara helt avvecklad i mars 1997.

Det är viktigt att finna ett alternativt utnyttjande av Skogshögskolans lokaler, som är en stor resurs.

BARNOMSORG OCH SKOLA

I Garpenbergs centrum finns en småbarnsavdelning och en syskongrupp, sexårsverksamhet samt en öppen förskola. Det finns även några kommunala dagbarnvårdare.

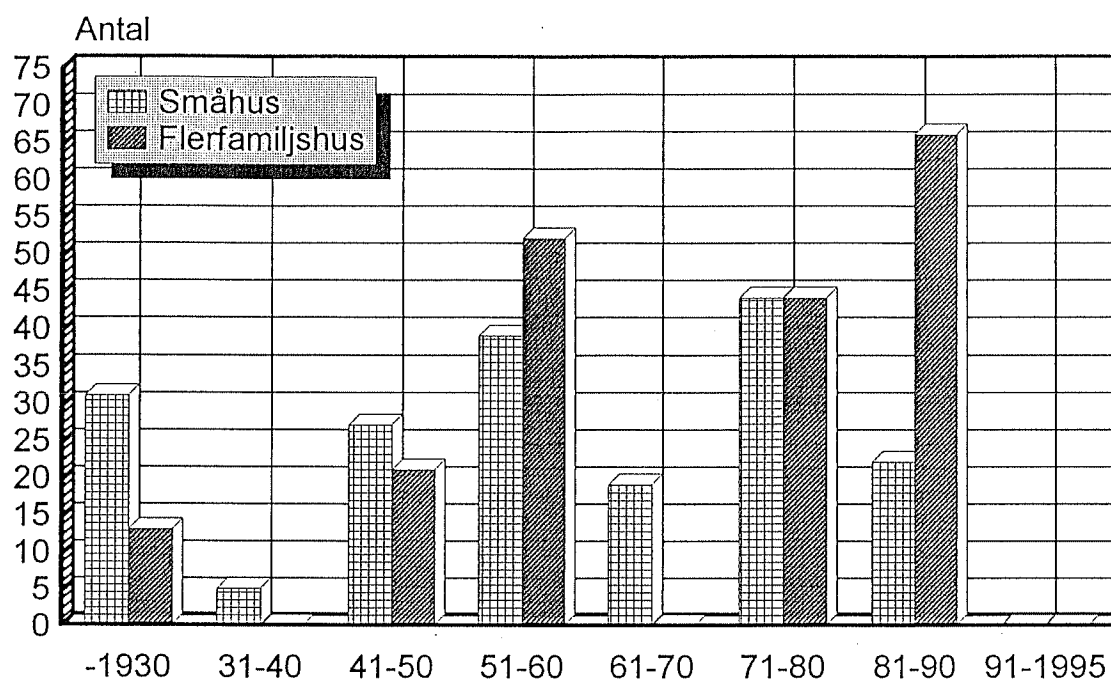
Ett fåtal barn står idag i kö för förskoleplatser.

Något behov av ytterligare förskolelokaler bedöms inte föreligga.

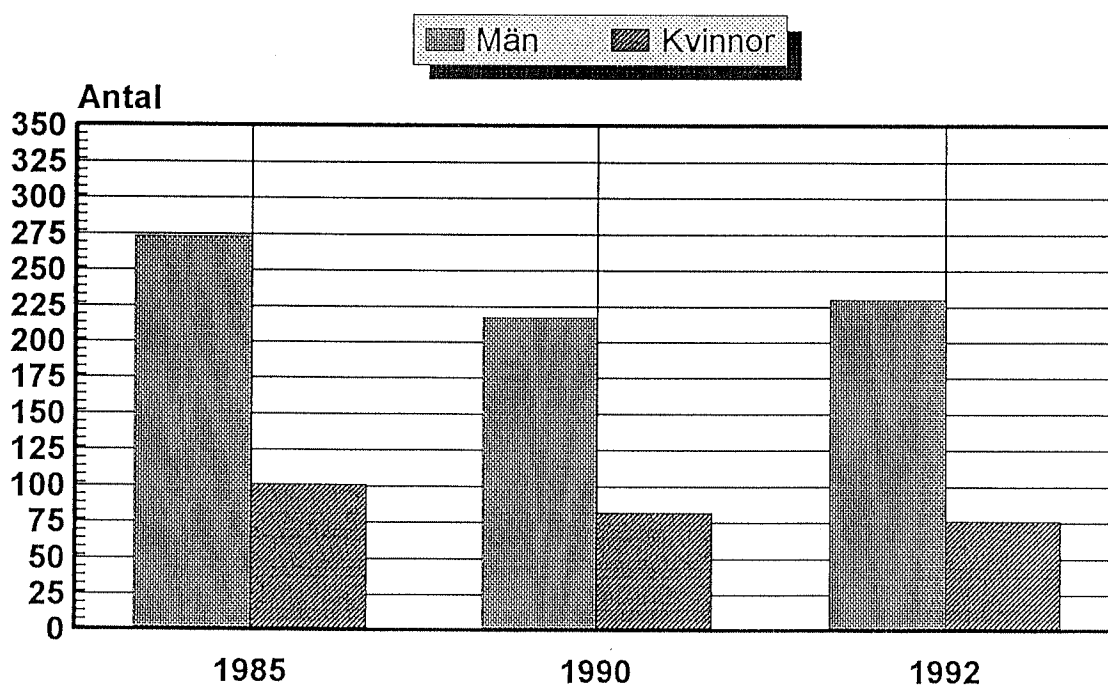
Låg- och mellanstadieeleverna går i Garpenbergs skolan. I dag finns cirka 70 elever i skolan. I skolan finns ett fritidshem med plats för 20 barn. Högstadium finns i Hedemora (Vasaskolan).

Befintliga skollokaler bedöms räcka till även för framtida behov. Vissa ombyggnader kan dock bli aktuella dels för att rymma 6-åringarna dels om skolan ska bli en 1-7 skola. Det är önskvärt med en större gymnastiklokal, främst med tanke på bollspel.

Skolan kan eventuellt komma att störas av framtida gruvverksamhet, även om någon sådan risk inte bedöms föreligga idag. Mark för en eventuell flytt av skolan bör därför reserveras i anslutning till centrum.

FIGUR 6 LÄGENHETER - hustyp och byggnadsperiod

FIGUR 7 LOKALA ARBETSTILLFÄLLEN

ÄLDREOMSORG

I varje kommundel ska det finnas särskilt boende för äldre. I Garpenbergs centrum finns åtta lägenheter, som byggts om för särskilt boende. I centrum finns även lokal för hemtjänstgruppen.

När det gäller bostäder för äldre är dock den viktigaste åtgärden att möjliggöra för äldre att bo kvar i sin vanliga bostad. Det kan ske med hjälp av bostadsanpassningar och genom ökad tillgänglighet, t ex installation av hiss i flervåningshus.

Något ytterligare behov av särskilda lägenheter för äldre bedöms inte föreligga. Det är viktigt att vid ny- och ombyggnader se till att bostäderna blir tillgängliga för äldre och handikappade.

SERVICE

I Garpenbergs centrum finns distriktssköterska som också sköter BVC en dag i veckan. I centrum finns livsmedelsaffär, ett litet postkontor, som ligger i biblioteket, samt lunchservering med kafé. I serveringen lagas mat till skolan och förskolan. Vid Finnhyttevägen finns kiosk, bensinförsäljning och bilserviceverkstad.

Det är viktigt att stödja den befintliga servicen och fortsätta att finna samordningsmöjligheter mellan olika verksamheter.

KULTURMILJÖ

Det är den rikliga tillgången på malm och trä tillsammans med sjöarna och vattendragen som gjort att man i Garpenberg under åtminstone åttahundra år har brutit och bearbetat malm. Malmen bröts bland annat ur gruvorna på Garpenbergs odalfält, varifrån den fraktades över Gruvsjön till Garpenbergs bruk. Bruket anlades på 1550-talet där Gruvsjön rinner ut i Garpenbergsån och ägdes från början av kronan. Här tillkom samtidigt också en kungsgård på den plats där herrgården finns idag.

I dalgången från Gruvsjön söderut mot Brattfors har Garpenbergsåns vattensystem nyttjats för drift av hyttor och smedjor. Här finns fyra dammsjöar med fördämningsvallar. Längs ån och vid dammarna finns ett stort antal lämningar i form av slagggvarp, ruiner och byggnader. En stor kopparslagggvarp finns vid Gruvsjöns utlopp. Här finns även en stenvalvsbro över ån, anlagd före 1795. Garpenbergs herrgård, uppförd 1801 efter ritningar av C. C. Gjörwell, är Dalarnas största herrgård. Den är fint restaurerad 1976 och har också en vacker interiör. Tre flygelbyggnader från 1700-talet står kvar.

I Garhyttan finns en smedja, en gammal ekonomibyggnad och äldre bostadshus. Tallbo har lämningar från ett hammarområde och ett äldre bostadshus. I Brattfors bruk finns en kolhusruin kvar. Här finns också äldre bostäder och ett stationshus. Persbo har ruiner och slagggvarpar från hytt- och hammarverksamhet.

Till denna kulturmiljö hör även de gamla hyttbyarna Hässhyttan och Rafshyttan nordost om herrgården samt hyttbyn Ryllshyttan och prästbostället Bergsänget väster om Gruvsjön.

Ovan beskrivna kulturmiljö, med undantag av Garpenbergs odalfält, är av riksintresse (område K37).

Garpenbergs herrgård med flygelbyggnader är statligt byggnadsminnesmärke.

Slaggförekomster och andra fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (KML) och för schaktning eller andra åtgärder krävs tillstånd från länsstyrelsen enligt 2 kap. KML. Vid markarbeten kan tidigare ej kända fornlämningar komma fram i dagen. Även dessa är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Områdets unika karaktär och dess olika historiska utvecklingsskeden ska vårdas och ytterligare tydliggöras.

Inom Garpenbergs odalfält, invid Garpenbergsgruvan, finns ett stort antal äldre gruvhål. Flera av dessa gruvor har medeltida ursprung och har därefter brutits i olika etapper. De äldre gruvhålen vid Garpenbergs odalfält är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Gruvkapellet, som är byggnadsminne och troligen från 1600-talet, flyttades till sitt nuvarande läge 1947 då det också restaurerades. Kapellet inrymmer ett litet museum över äldre tiders gruvhantering. Garpenbergs gruvkapell är byggnadsminne.

Garpenbergs odalfält och gruvkapell är utpekade i Bevarandeplan för Hedemora om-land.

Kulturmiljön kring Garpenbergs odalfält och Gruvkapellet bör bevaras och vårdas.

I gamla kyrkbyn Finnhyttan ligger Garpenbergs kyrka. Kyrkan är från 1786, senast renoverad 1969 och har en ovanlig inredning med orgelläktaren längst fram i koret. Dessutom finns ett församlingshem.

Intill kyrkan ligger hembygdsgården, som är ett friluftsmuseum. Den består av ett antal äldre ditflyttade byggnader, bland annat en parstuga, en liten tvåvånings gruvarbetarstuga och ett båtskjul med två malmbåtar. Strax norr om hembygdsgården finns en kolmila och tjärdal.

Strax öster om hembygdsgården ligger Smältarmossgruvan, som lades ner 1979. Anläggningen, som fortfarande är komplett och ett intressant industriminne, skulle kunna bli en besöksgruva.

Norr om kyrkan mynnar en gammal gruvort som brutits med tillmakningsteknik.

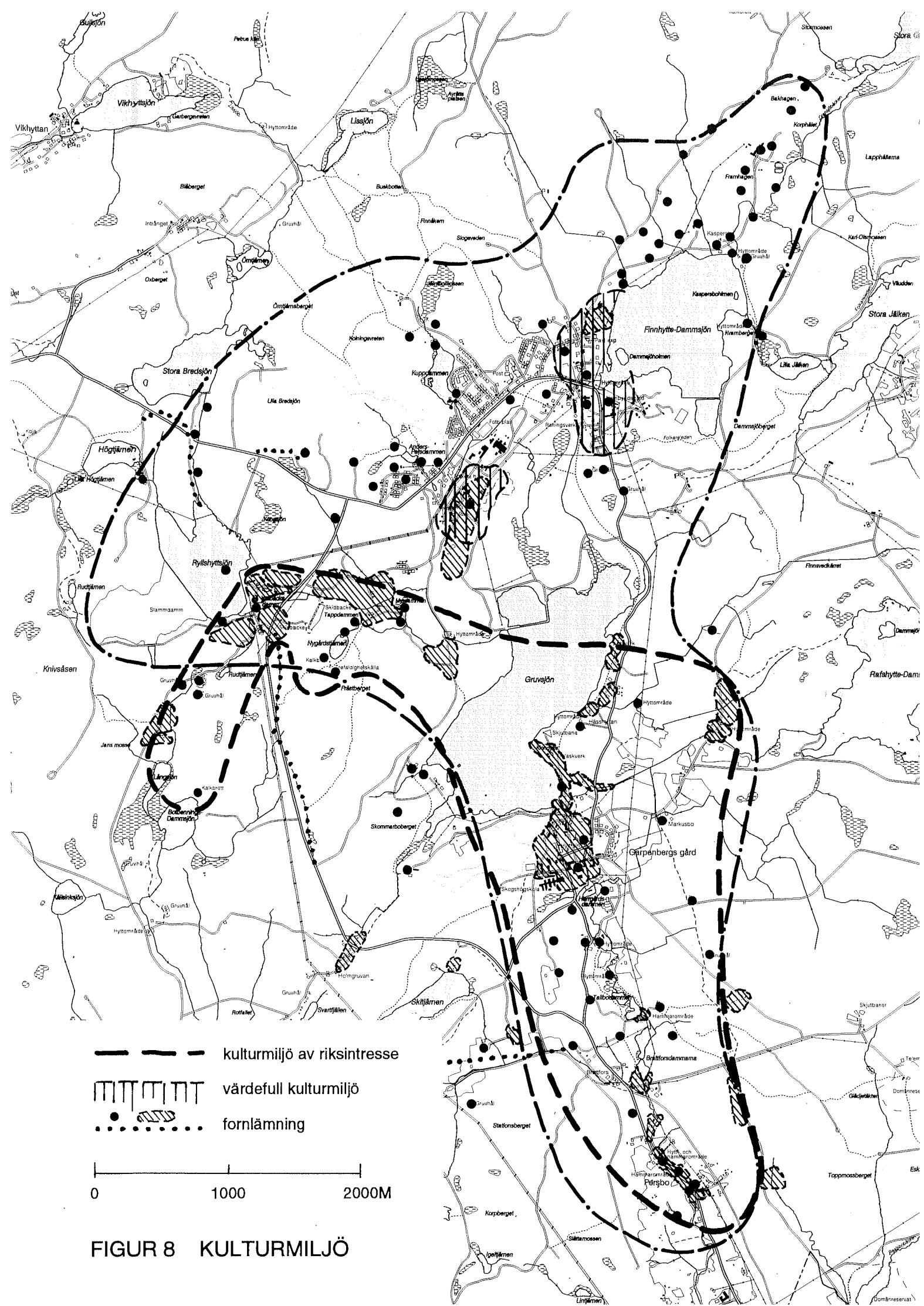
I norra Finnhyttan ligger ett kalkbrott, som troligen har använts av byarna runt omkring på 1700-talet. Den kvarstående kalkugnsruinen är rester av en ugn som byggdes på 1860-talet. Kalkbrottet ingår i området Kalkgruehagen, som också har sällsynt flora. Kalkbrottet är skyddat enligt kulturmiljölagen.

Området vid gamla kyrkbyn Finnhyttan är utpekat i Bevarandeplan för Hedemora om-land.

Hembygdsgården skulle tillsammans med Smältarmossgruvan, gruvorten vid kyrkan, kolmilan och Kalkgruehagen samt andra lämningar kunna utgöra ett ekomuseum för Garpenberg.

KULTUR OCH NÖJEN

I Garpenbergs centrum finns bibliotek. Folkets Hus inrymmer en biograf, samlingslokaler, ett gym och fritidsgård med café. En vävstuga finns i den gamla sockenstugan vid kyrkan.

Föreningslivet i Garpenberg består bland annat av en Folkets Husförening, ett folkdansgille, hembygdsförening, hushållningsskille, gymnastikklubb, jaktskytteklubb, scoutkår, Garpenbergs byalag, Internationella Föreningen, IF Garparna och Skogis IF.

NATUR, PARKER, FRILUFTSLIV OCH SPORT

Naturmiljön inom och närmast planområdet präglas av friska barrblandskogar och sjöar, en norrländsk bergkulleterräng. Påverkan från skogs- och gruvindustrin med avverkningssytor, anrikningssand-/slammagasin, slagg- och varphögar m m är dock bitvis påtaglig. Gran är vanligare än tall beroende på att mer mark är näringsrik än näringsfattig, och lövinslaget (björk) är litet. Mot sjöar, vägar, åkrar och andra öppna ytor ökar lövinslaget.

Nyckelbiotoper har inventerats av AssiDomän, och visar att sådana finns sydost Tallbo, söder Brattfors bruk, nordväst Brattfors, på södra sidan vägen vid Skogshögskolans arboretum samt norr, öster och söder om Garpenbergs skola.

Alla utpekade nyckelbiotoper ska skyddas och vårdas i avvaktan på skogsvårdsstyrelsens avgränsning.

Länsstyrelsens naturvårdsprogram tar upp ett objekt inom översiktsplanområdet, Kalkgruvehagen, som ett lokalt intresse. Enligt en ängs- och betesmarksinventering finns två intressanta objekt: Stenbecks triangel och Kaspersbo. Stenbecks triangel är ett klass II-objekt, Kaspersbo ett klass III-objekt (enligt en skala I-III, där I är högst).

Kalkgruvehagen, Stenbecks triangel och Kaspersbo skyddas och vårdas enligt programmens/inventeringens intentioner även i framtiden.

Ett flertal sjöar eller dammar finns inom området, bl a: Gruvsjön, Finnhytte - Dammsjön, Kuppdammen och Nygårdstjärnen. Ryllshyttssjön nyttjas för deponering av anrikningssand. Lilla Bredsjön är ett äldre sandmagasin och är helt igenfylld av deponerad anrikningssand. Minst föroreningsbelastad är Finnhytte - Dammsjön. Alla sjöarna avvattnas av Garpenbergsån, som mellan Garpenbergs herrgård och Persbo passerar en serie dammar.

För Finnhytte-Dammsjön, Gruvsjön, Ryllshyttssjön, Kongsjön, Valbäcks damm, Anders-Persdammen, Kuppdammen, Nygårdstjärnen samt Garpenbergsån med Herrgårdsdammen, Tallbodammen och Brattforsdammarna gäller generellt strandskydd på 100 meter.

Påverkan på sjöar och vattendrag från pågående gruvdrift bör så långt som möjligt begränsas och läckage från äldre tiders verksamhet bör minskas.

Hävdad grön allmän platsmark, parkmark, finns bara i Garpenbergs centrum, och där i liten omfattning. I övrigt svarar privata tomter och kyrkogård för planterade och ansade grönytor. Inom Garpenbergs gård är det herrgårdens närmiljö som idag har en parkliknande karaktär. Utemiljön kring Garpenbergs herrgård består idag huvudsakligen av gräsytor, en del träd, vägar och slingrande gångar, vilka utgör rester av tidigare parkanläggningar. Skogshögskolans arboretum, vilket är ett område med ett stort antal planterade trädarter, ligger mellan väg 732 och våtmarken söder om undervisningsbyggnaden.

Medvetet anlagda centrala parkmiljöer kan ge struktur, identitet och riktmärke för tätorten. Det är viktigt att eventuella förändringar av herrgårdsparken och arboretet vid

Garpenbergs gård sker målmedvetet, och att den stomme som fortfarande finns inte förstörs.

Rörligt friluftsliv av både lokalt och regionalt intresse kan utgå från vandringsleden Folkareleden som börjar i Avesta kommun och går vidare mot Horndal. Mellan Brattfors och Finnhytte - Dammsjöns sydände ligger vandringsleden inom översiktsplanen som befintlig och planerad sträckning.

Elljusspår finns i Garpenberg väster om Zinkdammen och vid Garpenbergs gård söder om Gruvsjön. Dessa spår fungerar också som förbindelse till andra stigsystem ut i skogslandskapet.

Det är viktigt att skogen i direkt anslutning till elljusspåren och vandringsleden sköts på sådant sätt att vegetationen tillåts vara varierad till täthet, ålder och arter.

Anläggningsbaserat friluftsliv finns i form av mindre badplats vid Kuppdammen. Ytterligare möjligheter till friluftsbad vid iordningställda badplatser finns inte inom området, utan boende hänvisas till Pålsheningsbadet eller Vikhyttebadet.

Slalomåkning bedrivs i Ryllshyttebacken, en föreningsägd anläggning med servering, pistmaskin och belysning. En centralt belägen fotbollsplan/isbana finns strax nordväst om Garpenbergsgruvan. Fotbollsplaner finns också vid Finnhytte - Dammsjöns södra ände och inom Garpenbergs gård.

Tennisspel kan bedrivas inom Bolidens industriområde. Tennisbanor finns även i Vikbyn och i Garpenbergs herrgårdspark.

Det bör vara en målsättning att skapa mer närbelägna friluftsbad, exempelvis i Finnhytte - Dammsjön, vilket också skulle kunna nyttjas av skolan.

KOMMUNIKATIONER

Det allmänna vägnätet redovisas i figur 10. Från Garpenbergs centrum går väg 735 västerut mot Hedemora. Väg 735 går också söderut förbi Garpenbergs gård, Persbo och vidare mot Fors. Norrut från kyrkan mot Dormsjö går väg 746. Från väg 735 strax väster om Gruvgården går väg 738 söderut förbi Ryllshyttan till Brattfors. Några hundra meter söder om kyrkan går väg 740 österut mot Horndal och från Brattfors går väg 737 också den mot Horndal. Från Garpenbergs gård går väg 732 i sydvästlig riktning mot Pålshenning.

I Garpenbergs samhälle finns en vägförening som är huvudman för det enskilda vägnätet och allmän platsmark medan det i Garpenbergs gård är ett flertal olika enskilda väghållare.

Med Länstrafikens bussar kan man måndag-fredag resa till och från Garpenberg. Mellan Garpenbergs centrum och Hedemora går 10 turer per dag varav 8 angår Skogshögskolan/Garpenbergs gård. Mellan centrum och Fors går 2 turer per dag.

Taxi finns i Garpenberg.

Järnvägstrafiken mot Fors är nedlagd sedan 1960-talet.

Vägverket rekommenderar att transporter med farligt gods går via väg 270 (Långshyttvägen) och sedan väg 735 fram till Garpenberg. När det gäller farliga transporter så sker regelbundna dynamittransporter till Garpenbergsgruvan och Garpenberg Norra.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Vatten

Bebyggelsen i Garpenbergs samhälle och Gruvgården ligger inom kommunens verksamhetsområdet för vatten (se figur 10). I Garpenbergs samhälle finns kommunala vattentäkter i Nyhem (vid Blyvägen), i Norrland (vid Gruvgården) och i Getbo (söder om Gruvgården). Vattentäkten i Nyhem/Zinkgården ska avvecklas, den har idag ett eget distributionsområde. Den måste då kompenseras antingen genom att vattentäkten i Intranget ansluts till vattennätet i Garpenberg eller genom öppnande av ny täkt. Även i Garpenbergs gård finns en kommunal vattentäkt.

I kontrollprogrammet för gruvan ingår kontrollmätning av vattenkvaliteten för att se att grundvattnet inte påverkas. En privat vattentäkt i Vibberbo används som referensobjekt.

Avlopp

Samtliga fastigheter i Garpenbergs samhälle förutom Björkhagen är anslutna till det kommunala reningsverket, som ligger söder om kyrkan och strax väster om Björkhagen. Även bebyggelsen i Garpenbergs gård är ansluten till reningsverket med undantag av några fritidsfastigheter. Bebyggelsen i Hagen (område 14) är ansluten till kommunal slamavskiljare.

Mindre mängd mineralhaltigt vatten kommer in i reningsverket, vilket innebär att slammet från reningsverket innehåller tungmetaller och kan inte spridas. Därför deponeras slammet idag vid Lilla Bredsjön, en äldre sanddeponi. Vid en framtida efterbehandling av Lilla Bredsjön måste ställning tas till hur slammet från reningsverket ska tas om-hand.

Avfall

I centrum finns en uppsamlingsplats för återvinningsbart avfall. En gång i månaden finns bemanning av uppsamlingsplatsen för att ta emot grovsopor. Övrigt hushållsavfall samlas in och körs till Hamre avfallsanläggning utanför Hedemora.

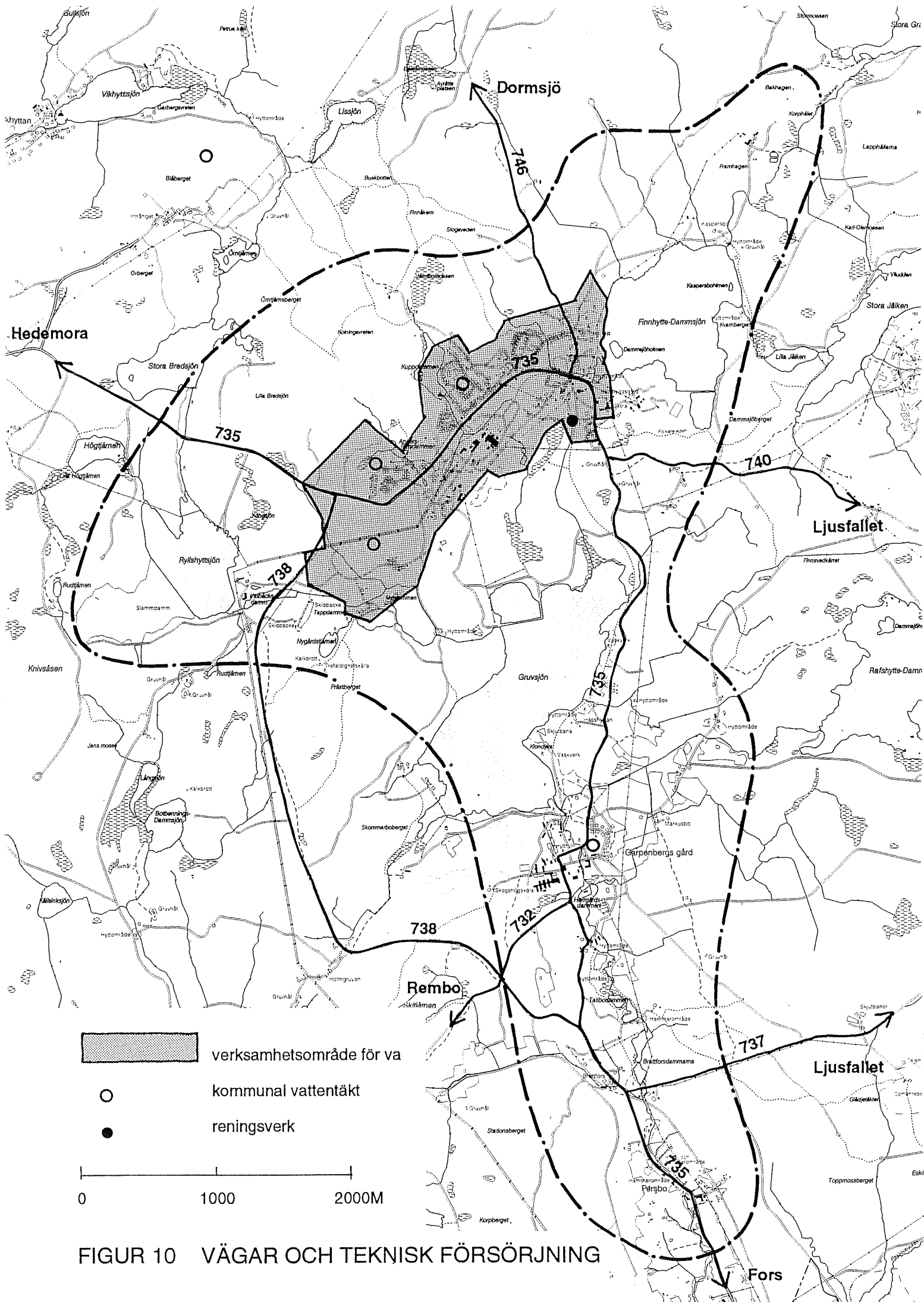
Uppsamlingsplatsen för återvinningsbart avfall bör ges en omsorgsfull utformning.

Kraftförsörjning

Svenska Kraftnät (f.d. Vattenfall) har en 130 kV-ledning som kommer in från nordväst till Garpenbergssamhälle. En transformator ligger väster om Garpenbergsgruvans lokaler. Framtidsplaner finns på att bygga om ledningen till 130-280 kV. I området finns också ett antal mindre elledningar.

MINERALTILLGÅNGAR

Gruvverksamheten i Garpenberg är baserad på den mineraliseringszon som går i ett stråk från sydväst till nordost under samhället. Zonen har en tydlig gräns åt nordväst. Sydost om denna zon ligger de fyndigheter av sulfidmalmer som bryts idag och de fyndigheter som planeras att brytas i framtiden.

De kända och undersökta mineraltillgångarna omfattas av bearbetningskoncession (tidigare benämnt utmål). För den del av verksamheten, som sker ovan jord finns så kallade markanvisningar.

Under de senaste åren har det pågått en intensiv prospektering för att säkerställa fortsatt produktion. De fyndigheter som är aktuella för brytning under de närmsta 20 åren är Garpenberg Norra, Dammsjömalmen och Tyskgårdsmalmen. Malmen i Garpenbergsgruvan beräknas vara utbruten omkring år 2 000.

De kända malmkropparna sträcker sig nedåt på stora djup. Tyskgårdsmalmen uppträder först på drygt 500-meters djup och faller sen nedåt. I Garpenberg Norra planeras brytning ner mot 1 200-meters nivån. Dammsjömalmen beräknas börja brytas från en transportort på 500-meters nivån och sedan brytas uppåt till ca 350 meter under markytan. Därefter kan det bli aktuellt att bryta neråt från transportorten.

Pågående gruvverksamhet och planerade förändringar beskrivs närmare i rapporten Gruvverksamheten i Garpenberg - underlag till fördjupad översiktsplan.

I figur 11 redovisas ungefärligt läge på kända malmkroppar, geologisk gräns för sulfidmalmer och gällande bearbetningskoncessioner/utmål. Med beteckningen vilande utmål avses utmål som främst innehåller järnmalm och som därför inte bedöms ha så stor aktualitet för bearbetning.

Användning av mark och vatten ska enligt naturresurslagen (NRL) ske på sådant sätt att en långsiktigt hållbar utveckling främjas. Material från ändliga resurser ska utnyttjas så effektivt som möjligt och återanvändas i största möjliga utsträckning. En hög utvinningsgrad av malmens metaller ska eftersträvas, vilket även medför att risken för metalläckage via avfallsprodukter minskar. Alla större förändringar i verksamheten vid gruvan ska föregås av koncessionsprövning.

Gruvområdena vid Garpenberg är av riksintresse enligt 2 kap. 7 § NRL. De mark- och vattenområden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material och som är av riksintresse ska enligt NRL skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen.

MILJÖFÖRHÅLLANDEN

En översiktlig beskrivning av påverkan på miljön i form av utsläpp i luft, mark och vatten finns i översiktsplanen för Hedemora kommun och i kommunens miljöinventering. Den stora föroreningskällan i Garpenbergsområdet är pågående och framförallt äldre tiders gruvverksamhet. Övriga föroreningskällorna är hushållen (vatten, avlopp, sopor), trafiken (buller, vibrationer, farligt gods), areella näringar samt försurande luft.

Gruvverksamheten

Gruvverksamhetens krav och påverkan på mark- och vatten härrör från brytning och anrikning av malm, sanddeponering och gruvvatten samt transporter.

Malmbrytning och anrikning

I samband med malmbrytningen uppstår buller vid lastning och lossning av malm. Lastning av malm sker vid schaktet i Garpenberg Norra, på sikt blir det även malmlastning vid Gruvsjöschaktet. Inga bostäder/fritidshus finns i närheten utav Garpenberg

Norra utöver de hus i Kaspersbo, som ägs av Boliden. Husen hyrs ut på korttidskontrakt i avvaktan på eventuell framtida gruvverksamhet, som kan komma att innebära sådan miljöstörning att bebyggelsen ej längre kan bebos.

Lossningen av malmtransporterna vid anrikningsverket åstadkommer buller och kan höras i vissa bostadsområden. Genom den nyligen gjorda uppbyggnaden av bullervall mellan anrikningsverket och bebyggelsen i centrum uppfylls gällande riktvärden för buller. Krossningen vid anrikningsverket sker inomhus och ger inga bullerproblem.

Ventilationsanläggningarna vid gruvschakten alstrar också visst buller. Klagomål finns från boende vid Södra Jälken på fläktbuller från Garpenberg Norra.

Vid anrikningsverket sker luftutsläpp från blysligtorken och från zinksligtorken samt enstaka gånger rökgas från värmecentralen, som normalt värms med el. Torkgaserna renas i skrubbrar. Inom industriområdet uppstår även diffus dammning, främst från transporter.

Miljöfarligt avfall, oljerester, transporteras till Hyrab i Avesta. Inga problem med vibrationer från sprängningarna har rapporterats.

Sanddeponering och gruvvatten

Sandmagasinen har stor påverkan på naturmiljö, landskapsbild och friluftsliv.

Vatten från anrikningsverket och gruvvatten från Garpenbergsgruvan pumpas tillsammans med anrikningssand till Ryllshyttemagasinet. Riktvärden för utläpp i vatten från Ryllshyttemagasinet finns för koppar, bly, kadmium, krom, zink, mineralolja och suspenderade ämnen samt för pH-värdet. Kontroll av vattnet sker kontinuerligt. Även för gruvvattnet från Garpenberg Norra, som släpps ut i Gransjöbäcken efter sedimentering, finns liknande gränsvärden samt gränsvärde för nitratkväveinnehåll.

De största utsläppen av tungmetaller till vattendragen sker dock genom urlakning från gammalt gruvavfall. Översiktliga förslag till åtgärder har tagits fram av Dalälvsdelegationen, men hittills har inte finansieringsfrågan lösts. Områden med gruvavfall redovisas i figur 12.

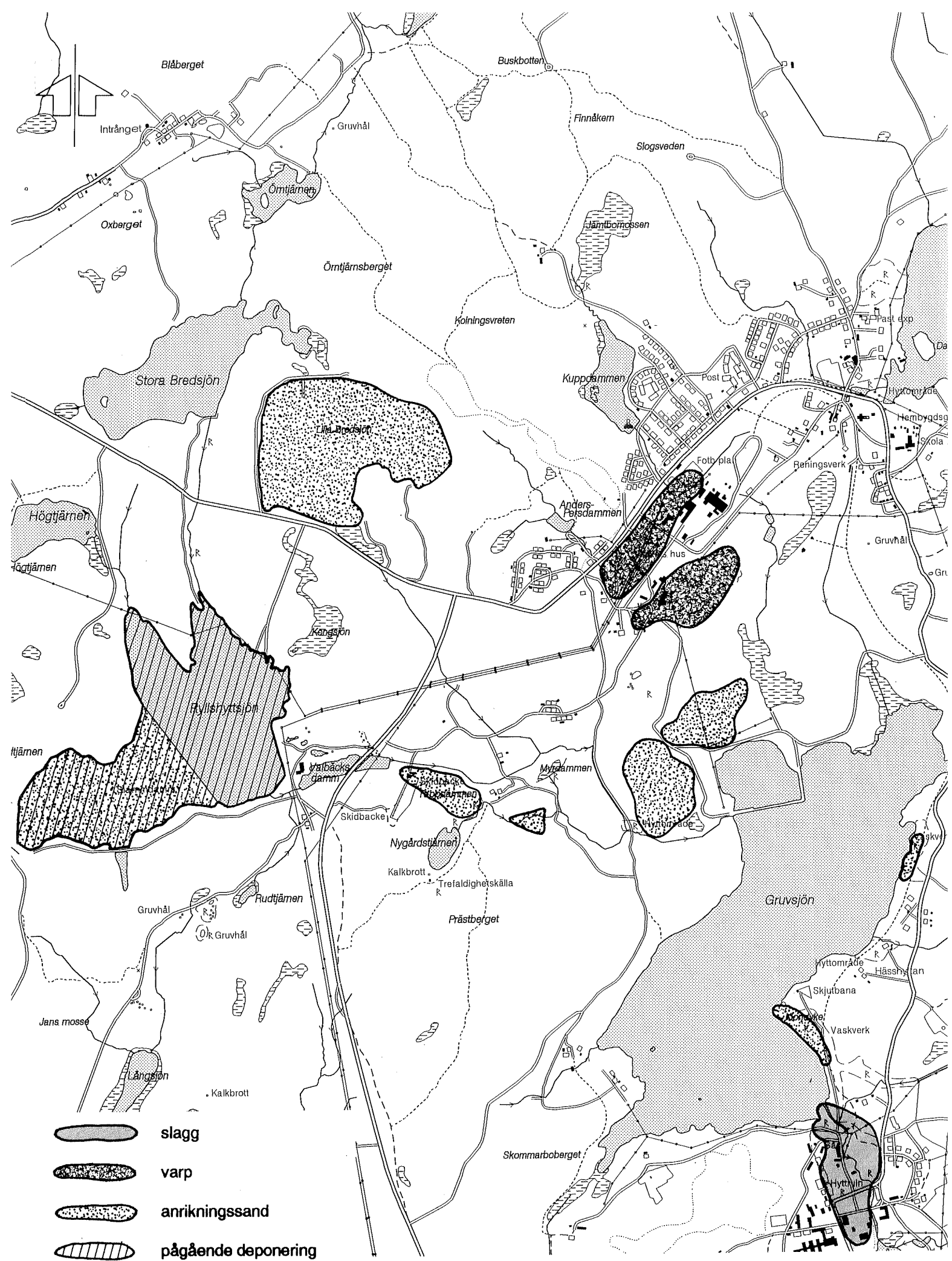
För att minska läckage av tungmetaller har nyligen ett förslag om omflyttning och övertäckning av den slagg, som ligger norr om Garpenbergs herrgårdsgård utmed Garpenbergsån, utarbetats. Ansökan om denna åtgärd har dock avslagits av länsstyrelsen med hänsyn till områdets kulturmiljövärden.

Det är av stor vikt för naturmiljön att åtgärder vidtas för att minska läckaget från äldre upplag av gruvavfall. Hänsyn måste dock tas till kulturmiljövärden.

Transporter

Lastbilstransporterna av malm från Garpenberg Norra till anrikningsverket ger ca 60 fordonsrörelser per dag genom den nordvästra delen av samhället. De bullerproblem som uppstår härrör från momentanvärdena. I samband med transporterna rasar sandpartiklar av och ger dammningsproblem, därför görs en underhållssopning av transportvägen två gånger per månad.

Transporterna upplevs också som viss säkerhetsrisk särskilt för gående. Förbättringar har skett genom att separat gång- och cykelbana har byggts från centrum till Garpen-

FIGUR 12 GRUVAVFALL

bergs skola utmed Garpvägen. Transporterna utmed Dormsjövägen - Kaspersbovägen går dock utmed smala vägar utan trottoar eller separat gång- och cykelbana.

Åtgärder kan behöva vidtas för att förbättra trafiksäkerheten utmed den del av väg 746, som används för gruvtransporter.

Radon

Marken inom hela Garpenbergs samhälle klassas som normalradonmark. Inom några delar av planområdet finns områden där det kan finnas högradonmark. Sådana områden finns dels i den nordvästra delen av planområdet kring Lilla Bredsjön och Ryllshytttemagasinet och dels söder och öster om Garpenbergs gård.

Övrig mark är normalriskområden.

Inom områden med högradonmark ska markradonundersökningar göras vid byggnation och byggnaderna ska utföras radonsäkra, om jordluften innehåller mer än 50 000 Bq/m³. Inom normalriskområden bör översiktliga markradonundersökningar göras i samband med planläggning och byggnaderna bör utföras radonskyddade.

SÄKERHET

Insatser från räddningstjänst sker genom utryckning från Hedemora räddningsstation. Insattiden är 20 minuter, vilket kan innebära restriktioner när det gäller etablering av grupp I-bebyggelse i Garpenberg och Garpenbergs gård (t ex vissa industriområden, särskild brandfarlig bebyggelse och koncentrerad centrumbebyggelse).

Gruvan har en egen räddningsstyrka, som bl a fungerar som medhjälpare vid insatser från den kommunala räddningstjänsten.

När det gäller farliga transporter så sker regelbundna dynamittransporter till Garpenbergsgruvan och Garpenberg Norra. Vid Garpenbergsgruvan finns även två svaveldioxidtankar som är inbyggda och delvis invallade. Ett tyfonlarm finns installerat för varning av befolkningen vid eventuellt olyckstillbud.

Vägverket rekommenderar att transporter med farligt gods går via väg 270 (Långshytttevägen) och sedan väg 735 fram till Garpenberg.

JORD- OCH SKOGSBRUK

Andelen jordbruksmark inom området är liten, och enheterna i sin tur små. Enligt lantbruksnämndens klassificering förekommer klass III-områden (enligt en klassificering I-III där I är högsta värde) huvudsakligen kring Garpenbergs gård, samt ett klass II-område längst i söder kring Persbo.

Inom området finns två större brukningscentra, ett med brukningsenheter vid Garpenbergs gård och ett i Persbo.

Det är viktigt att de få jordbruksområden som finns kan fortsätta att brukas, inte bara avseende möjligheterna till deltidsgjordbruk, utan också för att kunna bibehålla kvaliteter inom natur- och kulturmiljövårdens samt landskapsbildens intresseområden. Om igenplantering måste ske, bör ett större lövskogsinslag eftersträvas, och med arter som är naturliga för området. Igenplantering med energiskog får inte ske inom områden av intresse för natur- och kulturmiljö eller landskapsbild.

Den största delen av området består av skogsmark. Enligt skogsvårdsstyrelsens bonitetsindelning förekommer klass I-områden (enligt en klassificering I-III där I är högsta värde) mellan Garpenberg och Gruvsjön, samt inom större delen av området söder om Garpenbergs gård. Övrig skogsmark är av bonitetsklass II.

Skogsmarken är påverkad av gruvnäringen genom förekomst av slagg- och varphögar, sandmagasin, gruvhål etc. Stora områden har också under århundranden nyttjats för hagmarksbeten och slätter, träkolsframställning och som leverantör av gruvved. Denna sistnämnda kulturpåverkan gör att jordmånstypen fortfarande är mycket varierad, och därmed också växtligheten. När fler områden blir barrskogsbeklädda kan en allt starkare podsolering förväntas.

Det är viktigt att skogsbruket i närheten av bebyggelse bedrivs med hänsyn både till boendemiljön och fritidsmiljön. Kvaliteter i boendemiljön kan bestå om bryn och flerskiktade ridåer lämnas mellan bebyggelse och områden för slutavverkning. Kvaliteter i fritidsmiljön kan uppehållas om skogsmaskiner inte tillåts lämna för stora spår efter sig, markberedning minimeras i anslutning till spår och stigar, samt att slutavverkningytor ej görs för stora.

B2 GÄLLANDE PLANER

ÖVERSIKTSPLAN FÖR HEDEMORA KOMMUN

Översiktsplan för Hedemora kommun, januari 1991. I denna kommuntäckande översiktsplan finns utpekade områden där fördjupade översiktsplaner behöver tas fram. T7 Garpenbergs gruvsamhälle och T8 Garpenbergs gård är två sådana områden. Den nu aktuella översiktsplanen för Garpenberg ska ersätta de rekommendationer som anges för områdena T7 och T8.

ANDRA ÖVERSIKTLIGA PLANER

Hedemora kommun. Kulturhistoriskt värdefulla områden. Länsstyrelsens kulturmiljöenhet, 1989. Här anges förslag till bevarandemålsättning och skyddsåtgärder för kulturhistoriskt värdefulla områden, dels område K37 Garpenberg som är av riksintresse, dels område Ö3 Garpenbergs kyrksamhälle. Denna plan ligger till grund för kommunens bevarandeplan, se nedan.

Kulturbbygden Hedemora - omlandet. Bevarandeplan för Hedemora omland, 1991. Bevarandeplanen är framtagen av Dalarnas museum och behandlar Hedemora omlands historik, bebyggelse och landskap samt ger råd i byggnadsvård. Den går igenom riksintresseområdena (K) och övriga områdena (Ö) från länsstyrelsens förslag till bevarandemålsättning från 1989, se ovan. För varje område finns en kort historik och beskrivning samt värdering och rekommendationer. Det område som är aktuellt här benämns Garpenberg.

DETALJPLANER

Gällande detaljplaner och områdesbestämmelser redovisas i figur 13.

För stora delar av Garpenbergs samhälle upprättades 1945 en byggnadsplan. Planen är delvis föråldrad, dels i väster kring Guldstigen, dels söder om flerbostadshusen i Zinkgården. **G1** - Laga kraft 1946-05-06.

För området vid Zinkringen, Erikslundsvägen och Jämtbovägen tillkom 1956 en byggnadsplan. **G7** - Laga kraft 1957-01-14.

Inför byggandet av centrum gjordes 1979 en ändring och utvidgning av den stora byggnadsplanen från 1945. **G29** - Laga kraft 1980-10-28.

I Garpenbergs samhälle finns också två mindre avstyckningsplaner inom område 7, Garpenbergsgruvan.

Den ena upprättades 1934 strax nordost om nuvarande anriktningsverk för några tomter avsedda för bostadshus. **AV1** - Laga kraft 1934-11-16.

Den andra avstyckningsplanen upprättades 1937 för området vid nuvarande kiosken och väster därom. **AV2** - Laga kraft 1938-06-16.

I Garpenbergs gård gjordes 1952 en byggnadsplan för villaområdet nordost om herrgården. Den är till viss del föråldrad då området för allmänt ändamål är styckad till två villatomter, dock obebyggda. **G6** - Laga kraft 1953-02-12.

OMRÅDESBESTÄMMELSER

Områdesbestämmelser upprättades 1992 för Brattfors. Områdesbestämmelserna har tagits fram för att skydda den intressanta kulturmiljön i Brattfors i enlighet med den kommundäckande översiktsplanen och bevarandeplanen för Hedemora kommun. **L4** - Laga kraft 1993-01-11.

B3 UNDERLAGSMATERIAL

Allmänt

Översiktsplan för Hedemora kommun, januari 1991.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län: Regionalt underlagsmaterial (RUM 50).

Topografisk karta över Sverige 12G Avesta NV. Tryckår 1967.

Gula kartan Garpenberg 12G:63 och Dormsjö 12G:83. Tryckår 1988.

Ekonomisk karta över Sverige: 12G Avesta 7e Garpenberg och 12G Avesta 7e Yttersbenning. Kartläggningen slutförd 1963.

Vegetationskarta Garpenberg. Tryckår 1988.

Garpenberg. Historien om en bygd - naturen och människorna. Uno Björkhem. 1996.

Befolkning och bostäder

SCB: DEMOPAK; FASTPAK samt Folk- och bostadsräkningen 1990.

Näringsliv

Statistik m m från näringslivsenheten.

Kulturmiljö

Riksintressen för kulturvården. Riksantikvarieämbetets beslut 1987-11-05.

Hedemora kommun. Kulturhistoriskt värdefulla områden. Länsstyrelsens kulturmiljöenhet 1989.

Kulturbygden Hedemora - omlandet. Bevarandeplan för Hedemora omland. Dalarnas museum och Hedemora kommun 1991.

Hedemora bergslag / Garpenbergs socken. Sam Rönnegård 1957.

Garpenberg, Dalarnas östra bergslag. Sam Rönnegård.

Garpenbergs socken i Dalarna. Oliver Haglund 1914.

Sulfidmalmsanteringens början vid Garpenberg och Öster Silvberg. Ulf Qvarfort 1981.

Guide till det "K-märkta" Sverige. På spaning efter gruvavar. Petter Eklund 1995.

Naturvård och friluftsliv

Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen 1988.

Dalarnas ängar och betesmarker. Länsstyrelsen 1993.

Fritidskarta över Hedemora kommun, 1990.

Gruvverksamheten

Gruvverksamheten i Garpenberg - underlag till fördjupad översiktsplan. Hedemora kommun 1995-03-08, rev 1995-06-15.

Miljö- och risker

Miljöinventering. Hedemora kommun, 1992.

Miljörapport 1994. Boliden Mineral.

Gruvavfall i Dalälvens avrinningsområde, metallutsläpp och åtgärdsalternativ. Rapport till Dalälvsdelegationen. SGI, rapport nr 39. Linköping 1990.

Markradonutredning för Hedemora kommun. SGAB, Bernt Pettersson, 1990-01-03.

Jord- och skogsbruk

Garpenbergs Bruks skogar - utnyttjande och skötsel genom tiderna. Sveriges lantbruksuniversitet. Allmänna skrifter nr 3. Uppsala 1980.

Länsstyrelsen
Dalarnas län

GRANSKNINGSYTTRANDE 1 (2)

1997-02-11

2011-12833-96

Planenheten

Bitr länsarkitekt Leif Wikström

Direktnr: 023-810 77

Fax.nr: 023-818 88

E-mail: leif.wikstrom@w.lst.se

Hedemora kommun
Stadsarkitekten
Box 201
776 28 Hedemora

HEDEMORA KOMMUN	
Tekniska kontoret	
Ink.	1997-02-14
Dnr	95/55K 0101/2/2

ÖVERSIKTSPLAN FÖR GARPENBERG, HEDEMORA KOMMUN.

Inledning

Rubricerade översiktsplan är i enlighet med plan- och bygglagens (PBL) 4 kap 6 § utställd under tiden 1996-12-06--1997-02-18.

Länsstyrelsen har under samrådsskedet avgivit samrådsyttrande. Inför utställningen har kommunen bearbetat och ändrat planförslaget i vissa delar.

Berörda enheter inom Länsstyrelsen samt berörda statliga myndigheter har beretts möjlighet att lämna synpunkter i ärendet.

Länsstyrelsen skall enligt PBL 4 kap 9 § under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Av yttrandet skall framgå om

1. förslaget inte tillgodoser riksintressen enligt lagen (1987:12) om hus-hållning med naturresurser m.m.,
2. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt,
3. bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller till behovet av skydd mot olyckshändelser.

I enlighet med bestämmelserna i 4 kap 2 § PBL ska Länsstyrelsens granskningsyttrande fogas till planen. Yttrandet begränsas därför till ovan nämnda aspekter.

Handlingar

Översiktsplanens utställningshandlingar, som är daterade 1996-11-15, består av en skrift innehållande såväl text som kartor, en lös karta i skala 1:20 000 samt samrådsredogörelse.

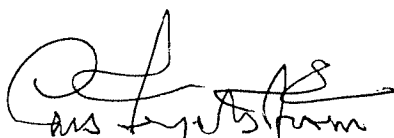

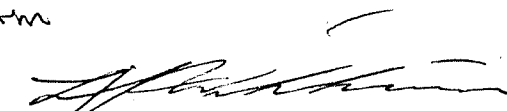
Länsstyrelsen synpunkter på översiktsplanen

Översiktsplanen är lättläst. Innehållet är bra med klara beskrivningar och rekommendationer.

Från de synpunkter länsstyrelsen särskilt ska bevaka finns inget att erinra.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsarkitekt Lars G Ingelström, beslutande, länsassessor Sten Carlborg, byrådirektör Janet Jandér, antikvarie Olle Lind, byråsekreterare Eva Hammarsten, byrådirektör Rolf Alfredsson och bitr länsarkitekt Leif Wikström, föredragande.

Lars G Ingelström

Leif Wikström